

www.kaks.fi

polemiikki

2/2020

tuoreen kuntatiedon erikoislehti

UUSI SUOMI

*Covid-19 jälkeistä elämänmenoa pohtivat oikeuskansleri **Tuomas Pöysti**, maakuntajohtaja **Esa Halme** sekä konsultti **Toni Auvinen**.*

>SIVULTA 20

EUROOPAN MUUTTOLIIKEVERKOSTO

Euroopan muuttoliikeverkoston (European Migration Network, EMN) Suomen yhteyspisteen tuottamat uusimmat julkaisut:

Maahanmuutto- ja turvapaikkaraportti 2019

Tämä raportti antaa yksissä kansissa kokonais-
kuvan siitä mitä kehityskulkuja maahanmuutto- ja
turvapaikka-asioissa on tapahtunut Suomessa niin
lainsäädännön kuin myös käytännön osalta vuonna
2019. Raportti sisältää myös monipuolisia tilastoja
maahanmuuton eri osa-alueilta.

Maahanmuuton tunnusluvut 2019

Tilastokatsaus Maahanmuuton tunnusluvut 2019
kokoaa yhteen laajasti Maahanmuuttoviraston,
Poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Kansainvälisen
siirtolaisuusjärjestön (IOM) tilastoja maahanmuuton
ja paluuasioiden osalta.

Yhteystiedot:

Euroopan muuttoliikeverkosto,
Maahanmuuttovirasto
Puh: 0295 430 431

emn@migri.fi

www.emn.fi (Suomen kansalliset verkkosivut)

www.ec.europa.eu/emn/

(kansainväliset verkkosivut)

Julkaisut löytyvät osoitteesta:

www.emn.fi/raportit/uusimmat_raportit

Ruotsin- ja englanninkieliset versiot ilmestyvät
kesän aikana.

Julkaisut saatavana painettuina (rajoitettu määrä)
elokuun alkuun mennessä, tiedustelut sähköpostitse
osoitteeseen emn@migri.fi

Maakunnat kriisivastuuseen

SUOMEN KUNTAJÄRJESTELMÄ perustettiin 155 vuotta sitten osin siksi, että nälänhätää haluttiin saada kuriin. Valtio yksin ei siihen kyennyt. Tarvittiin paikallishallinto.

Tämän päivän epidemiat ovat osoitus siitä, että niitäkään ei yksin valtio kykene selättämään. Kunnissa on tarvittavaa ketteryyttä, mutta hartiat ovat usein liian kapeat ja alueet liian pieniä suurten epidemioiden taltuttamiseen.

Alueilla eväitä on levällään. Kriisejä hoitaa samanaikaisesti neljäkin aluehallinnon toimijaa. Varmasti kukin parhaan kykynsä mukaan, mutta kokonaisuuden kannalta välillä sekavasti. Tähän tarvitaan muutos: Selvä operatiivinen toimija, joka voi ottaa kopin vastuun kantamisesta kansanvaltaisesti kunnan ja valtion välissä, eurooppalaisen mallin mukaisesti.

Maakunta, jonka vastuulla on sosiaali- ja terveystoimi sekä palo- ja pelastustoimi, on juuri oikea taho operatiivisesti vastaamaan myös korona- ja muiden epidemioiden alueellisesta torjunnasta.

On suuri harmi, että maakuntiin perustuva sosiaali- ja terveysjärjestelmän uudistus ei ole voimassa nyt korona-aikaan. Nyt sitä olisi tarvittu. Aikataulu soten toteuttamiseen on edelleen tuskastuttavan hidas.

Epidemiat ja muut kriisit kohtelevat harvoin koko Suomea samalla tavalla. Ei nytkään. Pääkaupunkiseudulla asuu joka viides suomalainen, mutta siellä on kolme viidestä havaitusta koronatartunnasta. Uudellamaalla Suomen tartunnoista on lähes kolme neljästä.

Useissa maakunnissa tartuntamäärät ovat olemattomia. Etelä- ja Pohjois-Karjalassa ja Keski-Pohjanmaalla vain noin 0,3 prosenttia. Silti koko maata karanteeneineen käsitellään yhtenä virusmökkynä. Siihen ei ole enää perusteita. Toista oli epidemian alussa, tuntemattoman edessä.

Kriisin torjunnan on elettävä ajassa. Koronan taltuttamisessakin voidaan hallitusti tarjota ihmisille enemmän liikkumisen, tapaamisen ja olemisen vapauksia oireettomilla alueilla ja maakunnissa. Sulut saadaan kyllä nopeasti päälle.

* * *

Kuntapäättäjien huolena on myös kuntatalous. Menot kasvavat ja tulot vähenevät ilman koronaakin. Kansalta kuntapäättäjät eivät saa tukea. Veroja ei saa korottaa. Velkaa ei saa lisätä. Omaisuutta ei saa myydä. Palveluja ei saa huonontaa.

Kriisikuntamenettely uhkaa yhä useampaa kuntaa. Alijäämä pitäisi kattaa neljässä vuodessa. Jos Euroopan unionissa valtioiden annetaan velkaantua seuruksista piittaamatta, millä perusteella kunnat pistetään lievemmistä rikkeistä tilille?

Antti Mykkanen

päätoimittaja

KANNEN KUVA ANNE VAIRIMAA / VASTAVALO

polemiikki^{2/2020}

iStockphoto

Merja Ojala

iStockphoto

Pääkirjoitus

3

AJASSA

KAKS kysyi kuntajohtamisen tulevaisuudesta

5

TIETOKAKS

KAKSin hallitus sai uuden puheenjohtajan

7

Kurkistus KAKSin gallupeihin

KAKS 30 Antti Mykkänen

9

KAKS 30 Veli Pelkonen

11

KAKS 30 Risto Koivisto

13

Puoluejohtaja-gallup:

Kuntia ei jätetä oman onnensa varaan

16

KORONAN JÄLKEEN

Tästä puhuvat oikeuskansleri Tuomas Pöysti, Pirkanmaan maakuntajohtaja Esa Halme ja kuntien digitalisaatiota edistävä konsultti Toni Auvinen.

20

Jenni Airaksinen

27

Omaishoitajien asiat kuntoon!

30

NUORET Oppiminen ei pääty kun koulu loppuu

34

KOLUMNI Taija Tuominen

37

NUORET Kuuleeko yhteiskunta?

38

JUTTUSARJA TOHTORI TÖISSÄ

Alisa Puustinen

42

Maailma kylässä

46

TÄTÄ TUTKIN

Kiia Kilponen tutkii väitöstyössään ydintyötä

hidastavia turhakkeita terveydenhullossa

50

NUMEROT AUKI

51

LANGOILTA NAPATTUA

52

Polemiikki on Kunnallislalan kehittämissäätiön tytäryhtiön Pole-Kuntatieto Oy:n neljä kertaa vuodessa ilmestyvä lehti. Polemiikin levikki on 18 500.

Julkaisija Pole-Kuntatieto oy c/o Kunnallislalan kehittämissäätiö, Fredrikinkatu 61, 00100 Helsinki, kaks@kaks.fi

Päätoimittaja: Antti Mykkänen Toimitusneuvosto: Antti Mykkänen, Veli Pelkonen, Eeva-Liisa Hynynen ja Minna Ruusinen.

Toimitus ja ulkoasu: Minna Ruusinen/Miks' ei! Oy, Huvilakatu 17, sisäpiha, 00150 Helsinki, miksei@y@gmail.com

Osoitteenmuutokset: kaks@kaks.fi Paino: Print Plus Digital . Aikakauslehtien Liiton jäsenlehti.

ISSN 1455-6022 (painettu) ISSN 2489-883X (verkkojulkaisu)

Kuka johtaa kuntaa vuonna 2030 ja keillä on todellista vaikutusvaltaa asioista päätettäessä? Muun muassa näitä kysyttiin KAKSin kuntajohtamisen tulevaisuutta koskevassa tutkimuksessa.

KAKS KYSYI KUNTAJOHTAMISEN TULEVAISUUDESTA:

KUNTAJOHTAJILLE SOPII NYKYTILA

– päättäjät tahtovat osa- tai kokopäivätoimiset puheenjohtajat

KAKSin Webropol-kysely lähetettiin kaikille kuntajohtajille, valtuustojen ja hallitusten puheenjohtajistoille sekä henkilöstöryhmien edustajille (JHL, Jyty, TEHY ja OAJ). Kyselyn saaneista 442 vastasi ja vastanneet jakaantuvat melko tasaisesti neljään ryhmään, kun OAJ:n edustajat muodostavat oman ryhmänsä.

Mitä tutkimus paljastaa?

Ainakin sen, että suurelle muutokselle ei katsota olevan minkäänlaista tarvetta.

- Vastauksista on luettavissa pyrkimys säilyttää kunnan johtamisjärjestelmä jokseenkin nykyisellään. Suuria uudistamistarpeita ei nou-
se esille, sanoo kunnallispolitiikan

professori **Arto Haveri** Tampereen yliopistosta.

Haveri on analysoinut KAKSin tutkimusaineistoa ja verrannut sitä myös vuonna 1999 suoritettuun vastaavaan kyselytutkimukseen.

Kenellä valtaa sitten on?

Kyselyyn vastanneet katsovat, että valta on kunnan omien toimielinten käsissä, eivätkä ulkopuoliset tahot ole saaneet vaikutusvaltaa kunnan päätöksentekoon.

Vastaajat katsovat, että valtaa kunnassa käyttävät kunnanhallitus, hallituksen puheenjohtaja sekä kunnanjohtaja ja edelleen kunnanvaltuuston puheenjohtaja sekä valtuusto. Myös toimialajohtajilla katsotaan olevan kohtuullisesti valtaa.

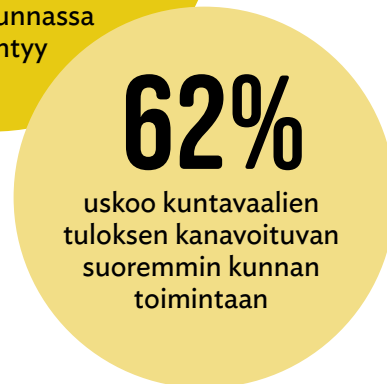
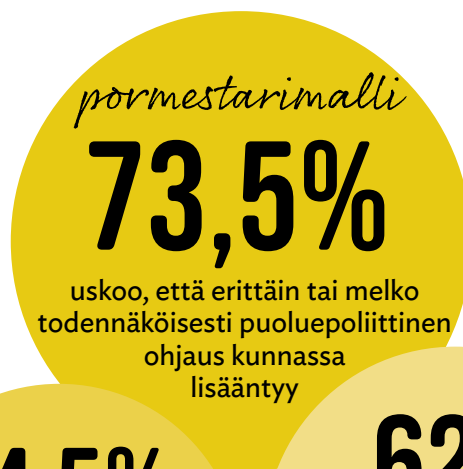
Sen sijaan elinkeinoelämän, tiedotusvälineiden, ammattijärjestöjen, kansalaisjärjestöjen ja jopa puolueiden kunnallisjärjestöjen valta katsoitiin vähäisemmäksi.

Kuka kuntaa jatkossa johtaa? Vastanneiden mukaan ei ainakaan pormestari.

Arto Haveri pitää mielenkiintoisina vastauksia tulevaisuuden johtamismallista.

- Suoralla kansanvaalilla valittua pormestaria kannatti vain 10 prosenttia vastanneista ja valtuuston valitsemaa vieläkin harvempi, ai-noastaan 6,5 prosenttia. Pormestari-mallin kannatus on hämmästyttävän alhainen, professori sanoo.

jatkuu >

jatkuu >

Hänen mukaansa vuoden 1999 kyselyssä näkemys oli samankaltainen, tosin näkemykset pormestarimallista olivat nyt vieläkin epäilevämpiä kuin edellisessä kyselyssä.

Tutkimuksen mielenkiintoisin tieto tulee tässä: vaikka enemmistö vastanneista liputtaa nykymallilla jatkamiselle, sen sisällä on selvää hajontaa.

Vastanneista 37 prosenttia kannatti perinteistä mallia, jossa kunnanjohtaja ja kunnanhallitus ovat vahva työpari.

Mutta täsmälleen saman verran kannatusta (37 prosenttia) sai malli, jossa nykymallia täydennettäisiin niin, että johtavista poliitikoista tulisi päätoimisia tai osa-aikaisia.

- Mielenkiintoista on, että 60 prosenttia kuntajohtajista kannatti ensin mainittua perinteisempää mallia. Vastavasti 60 prosenttia valtuustojen ja hallitusten puheenjohtajistosta haluaisi vahvistaa poliittista johtamista tuomalla kuntiin päätoimiset tai osa-aikaiset poliittiset johtajat, Arto Haveri selvittää.

Haverin mukaan päätoimisten tai osa-aikaisten poliittisten johtajien kannatus oli suurinta yli 50 000 asukkaan kaupunkien puheenjohtajiston keskuudessa. Tämä mallihan on nytkin mahdollinen ja käytössä esimerkiksi Rovaniemellä.

Vaikka pormestarius ei näytä kiinnostavan kuntien poliittisen johdon enemmistöä, päätoiminen tai osa-aikainen poliittinen johtajuus kuntaorgani-

saatiossa kiinnostaa kylläkin.

Millainen sitten on hyvä kunnanjohtaja 2030?

Arto Haverin mukaan vastanneiden näkemyksissä korostuivat yleiset taidot kuten vuorovaikutustaito ja kyky ratkaista ristiriitoja. Ne menivät etusijalle.

- Vastauksista voi päätellä, että kuntajohtajilta edellytetään yhteisöjohtajuutta sekä "kylpäällikön" asennetta ja taitoja, Haveri kiteyttää.

Haveri kiinnittää huomiota vielä siihen, että vuoden 1999 tutkimuksessa kuntajohtajilta odotettiin valmiuksia kansainväliseen toimintaan.

- Nyt tällaisille valmiuksille annettiin merkitystä lähinnä vain yli 50 000 asukkaan kunnissa. Ehkä edellisessä kyselytutkimuksessa taustalla vaikutti se, että Suomi oli vähän aiemmin liittynyt EU:n jäseneksi.

Arto Haverin mukaan kuntaväen vastaukset kuntajohtamisen tulevaisuudesta kertovat pyrkimyksistä säilyttää mahdollisimman pitkälle nykyisen kaltainen järjestelmä - tosin johtavien poliitikkojen mielestä täydennettynä päätoimisilla tai osa-aikaisilla poliittisilla johtajilla.

- Uskosta asioiden muuttumattomuuteen ja halusta säilyttää nykyinen käytäntö kertoo sekin, että kuntalaisten ylivoimaisesti tärkeimmäksi vaikuttamiskanavaksi enemmistö katsoi edelleen kuntavaalit, Arto Haveri toteaa. •

KAKSin hallitus sai uuden puheenjohtajan

ARVOSTAN SUURESTI TÄTÄ TEHTÄVÄÄ

Kansanedustaja, oikeustieteen maisteri Antti Kurvinen on Kunnallisalan kehittämissäätiön hallituksen uusi puheenjohtaja.

Antti Kurvinen nousi KAKSin hallitukseen kansanedustaja **Antti Rantakankaan** menestyttyä marraskuussa 2019. Vaasan vaalipiiriä edustava keskustalainen Kurvinen sanoo ottavansa uuden tehtävän kiitollisena vastaan.

- Olen istunut vasta vähän aikaa KAKSin hallituksessa, mutta jo tähän mennessä vaikutuksen on tehnyt hallituksen työskentelyä kannatteleva ilmapiiri, Antti Kurvinen sanoo ja jatkaa:

- Hallituksen jäsenissä on eri puolueiden edustajia, mutta puoluepolitiikalla ei tässä pöydässä ole merkitystä. Olemme kaikki kunta-asioista kiinnostuneita ja tiedämme, millaisten haasteiden ja ongelmien edessä kuntakenttä on – erityisesti sen jälkeen, kun koronakriisistä tullaan joskus ”ulos”.

Antti Kurvinen on syntynyt vuonna 1986, mutta häntä voi hyvin luonnehtia jo kunta-alan konkariksi. Kurvinen nousi varasijalta kotikuntansa Ylihärman kunnanvaltuustoon vuonna 2006 kesken valtuustokauden.

Sittemmin Kurvinen on – Ylihärman ja Kauhavan kuntaliitoksen jälkeen – uusiutunut paikkansa Kauhavan kaupunginvaltuustoon kaikissa kuntavaaleissa erittäin vahvan kannatuksen saattelemana. Tällä valtuustokaudella Kurvinen toimii valtuuston ensimmäisenä varapuheenjohtajana. Eduskuntaan Kurvinen nousi vuoden 2015 vaaleissa.

Antti Kurvinen arvelee tuntevan sa kuntakentän haasteet ja mahdol-

lisuudetkin.

- Tutkimustieto on kunnan päätöksenteossa, johtamisessa ja palvelutuotannossa tärkeää. KAKSin hallitusta ryhdyin johtamaan nöyrällä mielellä. Arvostan suuresti tätä tehtävää.

Millaisen hallituksen puheenjohtajan KAKS sitten Antti Kurvisesta saa?

- Lähtökohtani on, että ”if it works, don’t fix it” eli ei pidä ryhtyä korjaamaan ehjää. KAKS on vahva kunta-alan tutkimustiedon tuottajana ja laajemminkin yhteiskunnallisen tiedon tuottajana. KAKSin barometrit ja gallupit ovat toimineet yhteiskunnallisen keskustelun avaajina tuoden yllättäviäkin näkökulmia keskusteluun, Kurvinen kiittää ja arvioi säätiön aseman tiedon tuottajana uskottavaksi. Kurvisen mukaan KAKSin perustekemisessä ei ole moitittavaa.

- Säätiömaailmassa kvartaali on viitisen vuotta ja siihen maailmaan kuuluu tietynlainen pysyvyys sekä ”loivat kaarteet”. Mihinkään äkilliseen ei ole syytä ryhtyä, koska säädekirjansa perusteella säätiöhän on käytännössä ikuinen.

Yksi toive Kurvisella kuitenkin on.

- Toivon, että KAKS olisi vieläkin näkyvämmän kuntien yhteistyökumppanina aivan siellä ruohonjuuritasolla. KAKS on tunnettu toimija, tutkimuksia seurataan ja kun kuntakenttä on jälleen kerran murroksessa, KAKSilla voisi olla kunnille paljon annettavaa tässä uudessa murroksessa.

jatkettu >

Merja Ojala

jatkuvu >

Kurvinen muistuttaa, että koko ole-massaolonsa ajan KAKS on toiminut keskellä kuntamurrosta ja säätiöllä on paljon tietoa kuntien kyvystä sopeutua muutokseen ja uudistaa toimintojaan.

- Kuntien haasteet tiedämme, kun verotulot - ja samalla koko kuntatalous - sukeltavat koronan takia ja haasteet väestön ikääntymisen vuoksi ovat suuret. On maakunnallinen sote-uudistus, jota tarvitaan kilpeästi ja sosiaaliturvan uudistus, Kurvinen luettelee. Hän muistuttaa, että kunnissa ollaan käytännössä nyrkit savessa.

Mutta kovan kunta-arjen keskelä pitää käydä myös keskustelua yhteiskunnan isoista ilmiöistä. Niistä, jotka heiluttavat yhteiskuntia. Tuore puheenjohtaja kiittää KAKSia laaja-alaisuudesta ja rohkeudesta julkaisu-toiminnassaan.

- Pidän paljon siitä, että KAKS kustansi **Timo Soinin** kirjan populismista. On hyvä, että säätiö on valmis toimimaan alustana tällaiselle keskustelulle.

Antti Kurvinen antaa haastattelunsa Polemiikille toukokuun puolivälissä, kun Suomea avataan hiljalleen koronaepidemian ensimmäisen aallon vaikeimman vaiheen jäljiltä. Hän katsoo KAKSin ja kuntien tehtäviä kuitenkin jo epidemiaa pidemmälle.

- Kuntakentällä riittää paljon pohdittavaa. Kaikki kunnat eivät ole kasvavia kuntia, kaikilla ei ole kasvuyrityksiä tai valtavasti koulutuspaikkoja. Jokaisen kunnan ja maakunnan pitää löytää omat keinonsa selvitä ja tehdä valintansa. Kunnat erilaistuvat ja siihen tarvitaan tietoa sekä tukea. Tässä muutoksessa ja murroksessa näen KAKSin roolin tiedon tuottajana merkittävänä, Antti Kurvinen korostaa.

- Tämä aikahan on täynnä informaatiota, mutta tiedosta voi olla silti pulaa. Valheellista informaatiota on tarjolla paljon muun muassa sosiaalisessa mediassa. Tutkitulle ja punnitulle tiedolle on kunnissa paljon kysyntää, Kurvinen alleviivaa. •

KAKS tutki:

KANSA EI USKO SYNTYVYYDEN KASVUUN

- turvaksi työperäistä maahanmuuttoa ja robotteja

Tekijöitä ja veronmaksajia ei synny riittävästi Suomessa tulevaisuudessakaan. Suomalaiset ovat mykistävän yksimielisiä siitä, että syntyvyyden lasku on seurausta ihmisten muuttuneista henkilökohtaisista toiveista ja valinnoista (86 %). Se ei ole Suomessa väliaikaista (55 %). Isotkaan parannukset lapsiperheiden tukiin eivät riittäisi ylläpitämään korkeaa syntyvyyttä (58 %).

Mikä siis avuksi? Yhtenä ratkaisuna tulevaisuuden haasteisiin on esitetty ulkomaalaisen työvoiman nykyistä laajempaa käyttöä.

Kaksi kolmesta suomalaisesta (66 %) kannattaa aktiivista työperäistä maahanmuuttoa Euroopan ulkopuolelta keinona varmistaa riittävä työvoima ja peruspalvelut. Enemmistö (52 %) arvelee, että työperäisen maahanmuuton lisääntymisen vaikuttaisi suomalaiseen yhteiskuntaan myönteisesti.

Enemmistö suomalaisista haluaisi pisteyttää työperäiset maahanmuuttajat muun muassa työkokemuksen (70 %), koulutuksen (67 %), kielitaidon (ei välttämättä suomi) (66 %) ja sopeutumiskyvyn (59 %) perusteella.

Apua ulkomaalaisilta voidaan saada paitsi Suomessa myös ulkomailla. Suomalaiset voisivat hoidattaa itseään vapaaehtoisesti ja tuetusti myös ulkomailla ja tällä keinoin varmistaa työvoiman ja peruspalveluiden riittävyyttä Suomessa.

Joka toinen (49 %) suomalainen kannattaa mahdollisuutta hakea tarvitsemaansa pitkäaikaista hoitoa vapaaehtoisesti ja tuetusti mistä päin tahansa maailmaa. Lähes kaksi viidestä (38 %) vastustaa ajatusta ainakin jossain määrin.

Selvä enemmistö (68 %) kannattaa ainakin jossain määrin sitä, että tekoälyn ja teknologisen kehityksen avulla korvataan ihmistyötä roboteilla riittävän työvoiman ja peruspalveluiden varmistamiseksi tulevaisuudessa. Reilu neljännes (28 %) suhtautuu tällaiseen ehdotukseen nuivasti.

TUTKIMUKSET KAKSILLE TOTEUTTI KANTAR TNS OY. AINEISTO ON KOOTTU GALLUP KANAVALLA 13.-18.3.2020. HAASTATTELUJA TEHTIIN 1 053. VASTAAJAT EDUSTAVAT 18-79 VUOTTA TÄYTTÄNYTTÄ VÄESTÖÄ AHVENANMAATA LUKUUN OTTAMATTA. TULOSTEN VIRHEMARGINAALI ON SUURIMMILLAAN KOKO AINEISTOSTA VAJAAT KOLME PROSENTTIYKSIKKÖÄ SUUNTAANSA.

teksti | Eeva-Liisa Hynynen

KUNTIEN HAASTEET OVAT KAKSIN HAASTEITA

Polemiikki pyysi Kunnallisalan kehittämissäätiön asiamiestä Antti Mykkästä paljastamaan vaikuttavuuden reseptin.

Kiteytä Polemiikin lukijoille KAKSin paikka ja tehtävä yhteis- kunnassa vuonna 2020?

- Päätehtävämme on auttaa kuntia ja maakuntia tekemään työnsä mahdollisimman hyvin. Kuuntelemme kansan pulssia, seuraamme mielten virtauksia ja avaamme niitä suomalaisille. Virittämme monipuolista ja poleemista yhteiskunnallista keskustelua. Olemme itsenäinen, yleishyödyllinen ja ”ikui-
nen” säätiö, osa Suomen vaikuttavaa säätiökenttää.

- Keskeinen väline on tutkimuksen rahoitus sekä tutkitun tiedon ymmärrettävä välittäminen päättäjille ja valmistelijoille. Samaa tietoa välitämme kaikille keskeisille suomalaisen yhteiskunnan toimijoille.

Pienestä säätiöstä on kasvanut näkyvä vaikuttaja. Vaikuttavuuden resepti?

- Ennakoi, tee oikeita asioita oikeaan aikaan ja pidä talous tulevaisuusas-

nossa. Vaikuttavuus syntyy ennen muuta pienistä ja keskisuurista täsmähankkeista. Niissä raha ei pala byrokratian pyörittämiseen. Tiedetään mitä tehdään, keskitytään olennaiseen ja tehdään se ajatuksella. Viime vuosina valtakunnallisessa tai maakunnallisessa mediassa on ollut keskimäärin yksi juttu per päivä säätiön rahoittamasta tai tuottamasta tiedosta.

- Säätiössä on vain yksi päätöksen-
tekoelin, hallitus. On upeaa seurata, kun eri taustoista tulevat valtakunnan ja kuntien päättäjät, pienet ja isot kunnat, sekä erilaiset tutkimusten painotukset löytävät toisensa keskustelun ryydittämänä. Tässä mielessä Suomi poikkeaa useista Keski-Euroopan maista. Meillä on vähemmän päättäjien välisiä raja-aitoja, on aitoa keskustelua.

Miten toimintanne rahoitetaan?

- Säätiö elää, rahoittaa tutkimusta ja julkaisutoimintaa pelkästään ja vain oman sijoitustoimintansa tuotolla. Säätiön

jatkuu >

Haluaisin tietää eri sairauksien hintalaput eli todelliset hoitojen kustannukset sairausryhmittäin yhteiskunnalle.

jatkuu >

salkku rakentuu pääosin hajaute- tusti osakkeista ja kiinteistöistä. Tärkeätä on varmistaa toiminnan mahdollistava kassavirta yli ajan. Si- joitustoiminnan tuotto on 30 vuoden aikana ollut keskimäärin 7,4 prosent- tia vuodessa. Myös huonoina aikoina on päästy plussalle.

- Säätiön peruspääoma oli pe- rustettaessa vuonna 1990 noin 13 miljoonaa euroa. Tähän päivään mennessä säätiö on käyttänyt tar- koitukseensa ja kasvattanut varalli- suuttaan yli kuusinkertaisesti alku- pääomaan verrattuna.

Mikä on kunta-alalla ja kunta- tutkimuksessa tärkeää juuri nyt?

- Suomen kuntien toimiala on yksi maailman laajimpia, järjestämisvas- tuun näkökulmasta jopa liian laaja. Käytännössä mikään inhimillinen ei ole kunnille vierasta. Säätiö on juu- ri selvittänyt tulevaisuuden kunta- johtamista. Toki muutokset kuntien tehtävissä ja rahoituksessa ovat aina ajankohtaisia tutkimusaiheita.

- Tutkimus on osa ihmisen va- pauden aluetta, jossa tieto- ja arvo- perustaa uusinnetaan. Sinne istuu huonosti ulkopuolinen ohjailu. Sää- tiöt edustavat Suomessa tätä vapau- den aluetta. Mekään säätiönä emme ole halunneet ohjata kuntatutki- musta johonkin tiettyyn suuntaan. Tieteellä ja tutkijoilla täytyy olla va- paus arvioida myös tutkimustarpei- ta yhdessä kansalaisyhteiskunnan kanssa. On tärkeää, että tutkimuk- sen kautta syntyy uusia ajatuksia ja kyseenalaistuksia.

Mistä haluaisit tietää enemmän?

- Suomessa kuolee vuodessa eri sai-

rauksiin yli 50 000 ihmistä. Korona- naan kuolleita on Suomessa muu- tamia satoja eli alle prosentti tuosta luvusta. Haluaisin tietää eri saira- uksien hintalaput eli todelliset hoi- tojen kustannukset sairausryh- mittäin yhteiskunnalle. Virallista laskelmaa tästä ei ole olemassa. Si- tä tullaan kysymään viimeistään, kun pahin koronavaihe on ohi. THL valmistaudu! Ja isossa kuvassa aina kiinnostavat ihmisen, yhteiskunnan ja valtion suhteet.

KAKSin haasteet ja mahdolliset uudet avaukset?

- Kuntien haasteet ovat KAKSin haasteita. Sen vuoksi kyky enna- koida kuntien ja koko suomalaisen yhteiskunnan tulevaa muutosta on aina päähaaste. Tässä auttaa enna- koiva, ei yksin jo tapahtuneen tut- kiminen.

- Maailman muutoksen kuva on selvä. Euroopan, Aasian ja Afri- kan keskinäiset yhteydet sanelevat myös Suomen pärjäämisen. Suo- men sisällä työnjako kuntien, maa- kuntien ja valtion kesken sekä raho- jen liikunta ovat ytimessä.

- KAKSin toimintaa ohjaa ennen muuta säädökirja. Se sanelee myös tulevaisuudessa tekemisen puit- teet eli tutkimuksen rahoittami- sen, viestinnän, julkaisutoiminnan ja koulutuksen. Uudet avaukset liit- tyvät ennen muuta toimintatapo- hin. Haluamme palvella kansallisia päättäjiä, järjestöjä, tiedeyhteisö- jä, mediaa, puolueita, ja muita yh- teiskunnassa keskeisesti vaikuttavia tahoja. Tiivistä yhteyttä pidämme myös alan opiskelijoihin, sillä he te- kevät tulevaisuuden kunnat. - Pole-

miikki -lehteä kehitämme koko ajan avaavaan ja keskustelemaan suun- taan. Polemia -kirjoihin ja Julkai- suihin etsin koko ajan räväköitä, uusia avauksia tekeviä ja hyvin mie- lipiteensä perustelevia kirjoittajia.

Joko Suomea johdetaan tiedolla - vai vieläkö sinne on matkaa?

- Tieto on keskeistä perustaa suu- relle osalle johtamista. Siksi mekin rahoitamme tutkimusta. Tutkittua tietoa tarvitaan. Mutta tieto ei yksin auta, ellei sitä ymmärrä. Siksi ehto- na on ymmärrettävä ja tutkittu tosi- tieto.

- Myönteistä on, että valtuusto- jen mielestä kuntajohtamisessa yksi parhaiten toteutuvia asioita on tieto päätöksenteon tukena. Mutta pää- töksentekijän saamat tiedot ovat usein keskenään ristiriitaisia.

-Eipä juuri ole sellaista yhteis- kunnallista päätöksentekoa, jos- sa on yksi, kaikkien päättäjien yh- teisesti ja samanaikaisesti jakama tutkimustieto perustana. Yleensä päätöksenteon pohjana käytetään tietoa, johon enemmistö päätöksen- tekijöistä uskoo ja jonka mukaisia linjauksia kannattaa.

-Tärkeää onkin, että kaikilla pää- töksenteon tasoilla avataan käytet- ty tieto niin, että sen oikeellisuut- ta voivat kaikki arvioida ja tarkistaa.

-Mitään asiaa ei ole koskaan joh- dettu eikä johdeta pelkästään tie- dolla. Suurin osa ihmisen tekemistä päätöksistä perustuu tutkitusti tun- teeseen. Johtaminen itsessään on matka, jossa yritetään yhdistää pa- rasta saatavilla olevaa tietoa, tahtoa, tunnetta ja toisten ihmisten ym- märtämistä. ●

teksti | Eeva-Liisa Hynnen

TUTKIMUS TAISTEE VALHEITA, EPÄVARMUUTTA JA EPÄLUULOJA VASTAAN

Polemiikki pyysi KAKSin tutkimus-asiamiestä Veli Pelkosta kertomaan, miten tutkijan asema on muuttunut kolmessa vuosikymmenessä.

Olet työskennellyt säätiössä sen perustamisesta alkaen. Millainen työrupeama se on ollut?

- Olen saanut olla tekemisissä itseäni viisaampien, kiinnostavien, analyyttisten ja mukavien tutkijoiden kanssa monelta tutkimusalalta. Jokainen päivä on ollut oppitunti hyvässä seurassa.

- Ja mikä parasta, on saanut koko maan kattavan ja laajan ystäväjoukon, jonka kanssa puurretaan yhteisen asian eteen. Ensimmäiset väitösapurahan saajat ovat jo eläköitymässä ja näiden lapsistakin muuttamat ovat apurahatutkijoitamme.

Kuinka monta väitöstutkimusta, tutkimushanketta tai muita tutkimuksia KAKS on rahoittanut?

- Valmistuneita väitöstitä on 185 ja tutkimushankkeita 500 (pro gradu- ja 250 ja "lisureita" 30).

Paljonko rahaa on myönnetty yhteensä?

- Olemme rahoittaneet tutkimusta noin 23 miljoonalla eurolla ja sääntöjen mukaiseen julkaisutoimintaan olemme käyttäneet noin 10 miljoonaa euroa. Kuntatalouden professuuria Tampereen yliopistossa on tuettu miljoonalla eurolla.

- Kansan mielipiteitä on kartoitettu vuodesta 1992 lähtien *Kansalaismielipide* ja *kunnat* -ilmapuntarissa. *Polemiikki*-lehti perustettiin vuonna 1997, kun huomasimme että tieto ei kulje kunnan päättäjille ja työntekijöille riittävän hyvin. Nykyisin lehden jakelu on 18 500 kappaletta.

Miten tutkimusrahoituksen painopisteet ovat muuttuneet 30 vuodessa - ja mikä on pysynyt muuttumattomana?

- Kunnat ovat perheen ohella ihmisen tärkein turva. Kunnan ydintekävä on turvata ihmisen perusoikeudet, -mahdollisuudet ja tasa-arvo. Se on muuttumatonta.

- Kunta-alan tutkimus on laajaa ja sitä tehdään monella tieteenalalla päätöksenteosta vesihuoltoon ja niin edelleen. Tästä johtuen ei ole haluttu määrittää mitään painopisteitä. Erillishankkeina on ollut kuntien kilpailuttamishanke, johon käytettiin 1,2 miljoonaa euroa ja sillä saatiin 36 valmistunutta tutkimusta vuosina 2005 – 2008.

- Eniten rahoitusta on myönnetty sote- ja sivistystoimeen. Parhaiten kuvan säätien tutkimusprofiilista saa omien tutkimusjulkaisujen julkaisuluettelosta (109 kpl).

jatkun >

Sote ja sotu -uudistukset on pakko saada vahvasti liikkeelle kansalaisten perusoikeuksien turvaamiseksi

jatkuu >

- Päämääränä on ollut palvella kuntien päätöksentekoa ja työtä. Tutkimuksilla pyritään paljastamaan ongelmia ja hakemaan uusia ratkaisuja. Ajatuksena on aina ollut nähdä asiat ihmisen näkökulmasta: päätöksentekijöiden, työntekijöiden ja käyttäjien/tarvitsijoiden näkökulmasta.

Millainen on hyvä rahoitushakemus?

- Selkeäsanainen, uutta hakeva, rohkea ja kunnianhimoinen. Hakemuksessa kerrotaan, miksi tutkimus tehdään, miksi tutkija tekee tätä, ketä varten tutkimus tehdään ja kenelle/mitä hyötyä siitä on. Hakemuksesta näkyy, onko tutkija sydämestään mukana, onko tutkimuksen tekemisen syynä tiedon jano, intohimo ja kyky valita olennaiset/tärkeät asiat.

- Tutkimuksen täytyy olla uskottavaa, puolueetonta ja vaikuttavaa. Tutkijan työ – työryhmässäkin – on luonteeltaan yksinäistä. Tutkija on yhä edelleen ”valistuksen apostoli”. Tutkimus taistelee valheita, epävarmuutta ja epäluuloja vastaan.

- Sanotaan mitä sanotaan, tutkijat ovat edelläkävijöitä. Tutkimusmaailmaan kuuluu jatkuva ja armoton kritiikki. KAKSille on tullut vuosikymmenten aikana kaikkiaan noin 8 000 hakemusta, niistä noin 10 prosenttia on hyväksytty. Vaikka hylättyjä on noinkin valtavasti, ei meidän oven takana ole koskaan ollut kukaan halon kanssa - tutkijat ovat tottuneet hakemiseen, kritiikkiin ja kielteisiin hakupäätöksiin.

- Ja on sanottava, että hakemusten taso on parantunut vuosien saatossa kovastikin.

Olet edistänyt kuntatutkimusta

keskeisen rahoittajan mandaatilta.

Millainen muutos tutkimusmaailmassa on tapahtunut 30 vuoden aikana?

- Aikaisemmin tutkijat olivat ikään kuin yliopiston peruskalustoa, joille ”keksittiin” sopivia tutkimusaiheita. Nyt kysyntä ohjaa enemmän itse tutkijoiden on oltava enemmän itse ”myyjiä” asiassaan, ja kukapa niitä

sitten möisi, kun yliopistoilla ei ole ainakaan vielä markkinointiosastoa, vaikka mielestäni pitäisi olla.

- Tänä tutkija ei voi hautautua pelkästään tutkijayhteisön perinteisiin aiheisiin tai omaan väitöskirjansa teemaan vaan on uudistuttava ja etsittävä uutta ja rohkeaa omalta tieteenaltaan.

- Minusta tutkijan taitoihin kuuluu tänä päivänä myös some-aidot. Ei niin, että siellä olisi välttämättä aktiivinen keskustelija, vaan että sieltä saa oman alansa vuorovaikutusta ja tietoa sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Ajatus tutkijasta makaamassa tutkimustensa päällä (tutkimuksen valmistumiseen asti) neljän seinän sisällä on yksinkertaisesti vanhanaikainen ja väärä.

- Viimeisen kymmenen vuoden aikana yliopistoja on rokotettu rajusti, samalla tutkimusbyrokratiaa on lisätty Suomen Akatemiassa. On esimerkiksi perustettu Strategisen tutkimuksen neuvosto, johon laitetään vuosittain 55 miljoonaa euroa yliopistoille kuuluvaa rahaa.

Voitko nostaa jonkin KAKSin rahoittaman tutkimuksen, joka sinua on sykähdyttänyt?

- Olisi huono asia, jos jokin sykähdyttäisi, mutta on joskus järkyttävää havaita tutkimustiedon kautta, kuinka huonosti vaikkapa perusoikeudet toteutuvat. Esimerkiksi käy tutkimus Sivistykselliset ja sosiaaliset perusoikeudet syrjäkunnissa (2016).

- Olemme rahoittaneet paljon perustutkimusta, koska näin muun muassa luodaan henkilöresursseja alan tutkimukseen ja koulutukseen. Monet väitöskirjatutkijoistamme ovat sittemmin toimineet professoreina, alan kouluttajina - ja kunnissakin.

- 1990-luvulla maaherrat säikähitivät kyselytutkimustamme kunnanjohtajille, jossa todettiin lääninhallitukset tarpeettomiksi. *Yksityistäminen vesihuollossa* -tutkimuksemme (Tapio. S. Katko) oli samalla vuosikymmenellä kuntajohta-

jien suosikkitutkimus.

- Edesmenneen professori **Tuomo Martikaisen** *Kunnat ja kilpailu* -hankekokonaisuus 2000-luvulla oli sisällöltään ja toteutukseltaan suurmenestys. Tutkija **Maria Ohi-salon** tutkimus *Kuka seisoo leipäjonossa* oli 2010-luvulla menestys, samoin tutkija **Niina Mäntylän** tutkimus *Pelastakaa koulukiusattu*.

Mikä on kunta-alalla ja -tutkimuksessa tärkeää juuri nyt ja mistä itse haluaisit tietää enemmän?

- Korona on tuonut paljon surua ja murhetta. Koronakriisi näyttää, kes-tääkö muun muassa suomalainen hyvinvointiverkko. Epidemian jälkeen nähdään, pystyykö hyvinvointijärjestelmä uudistumaan. Sote ja sotu -uudistukset on pakko saada vahvasti liikkeelle kansalaisten perusoikeuksien turvaamiseksi. Vähemällä rahalla pitää saada enemmän aikaan. Näissä riittää tutkittavaa.

- Rakenteellisesti kuntia ohjataan ja säädellään liikaa. Hurskaudessaan eduskunta säätää edelleen kunnille velvoitteita, mutta ei turvaa rahoitusta. Tätä on jatkunut ainakin 1990-luvulta lähtien, jolloin pääministeri Lipposen hallitukset leikkasivat heti perusoikeusuudistuksen jälkeen kuntien rahoitusta.

Olet KAKSin pitkäaikaisin työntekijä. Millainen säätio KAKS on tänään?

- Meille on erityisen tärkeää mittavat tutkijaverkostot ja jatkuva vuorovaikutus kuntien kanssa. KAKS on avoin säätio.

- Suomalainen säätiojärjestelmä on ylipäättään viimeisen kymmenen vuoden aikana avautunut, mutta silti edelleenkin säätioKenttää leimaa jonkinlainen sisään kääntynyt ajattelutapa. Säätioillä on ikään kuin oikeus olla ”yhteiskunnan ulkopuolella”. Säätioiden vaikuttavuus lähtee kuitenkin ulospäin hengittämisestä ja uskallan väittää, että KAKS toimii niin. •

teksti | Pirjo Silveri kuvat | Merja Ojala

Maakuntaneuvos Risto Koivisto:

"MUTU" ON HUONO RENKI, MUTTA TUTKIMUSTIETO TUKEE PÄÄTTÄJÄÄ

Risto Koivisto vaikutti Kunnallisalan kehittämissäätiön KAKSin hallituksessa lähes alusta alkaen.

Kun on palkkatyönä johtanut koulua ja kuntaa, luottamushenkilönä hoitanut yhteisiä asioita paikallisella, maakunnallisella ja EU-tasolla, oppii arvostamaan tutkimustietoa.

Maakuntaneuvos **Risto Koivisto** tietää, että tutkimustietoa tarvitsee sekä virkamies että päättäjät.

- Isoja päätöksiä ja ratkaisuja ei

voi tehdä mutu-tuntumalla.

Mikä on miehiään pitkän linjan kunnallisvaikuttaja, 77-vuotias maakuntaneuvos?

Wikipedia esittelee, että Risto Koivisto on ollut Pirkkalan kunnanjohtaja ja Pirkanmaan maakuntahallituksen puheenjohtaja, ja että hänen poikansa **Timo Koivisto** on Jyväskylän kaupunginjohtaja.

Lieneekö lähipiirissä muita, joilla kiinnostus julkishallinnon johtotehtäviin kulkee verenperintönä?

- No ei! Timo on ainoa, joka on samalle tielle lähtenyt. Kolmesta pojastamme kaksi on päätenyt ihan muualle, Risto Koivisto vastaa.

Timo Koivisto istuu nykyään KAKSin hallituksessa – ja jatkaa siläkin tavalla isänsä jalanjäljissä.

Omaan ammatinvalintaansa Risto Koivisto ei saanut mallia lapsuudenkodista:

- Isäni lähti maatalon renkinä työelämään. Olen sukuni ensimmäinen akateemisen loppututkinnon suorittanut.

Kolmen keisarin valssi

Filosofian maisteri Risto Koivisto on kotoisin Tampereelta. Valmistumisensa jälkeen hän työskenteli äidinkielen opettajana Tampereella, Somerolla ja Porissa.

jatkuu >

jatkuen >

Elimäen yhteiskoulussa Koivisto oli aluksi vanhempi lehtori, myöhemmin rehtori.

- Vuonna 1971 muutin Pirkkalaan perustamaan yhteislukiota. Täällä lähdin sitten mukaan politiikkaan.

Kaksi vuosikymmentä luki-on rehtori heilutti kunnanhallituksen puheenjohtajan nuijaa, kunnes vuonna 1995 luottamushenkilöstä tuli kunnanjohtaja. Tätä virkaa Koivisto hoiti eläkkeelle jäämiseensä eli vuoteen 2009 asti. Kokemus avasi silmiä ja opetti paljon.

- Julkisessa keskustelussa harvoin nousee esiin, mitä eroa on politiikolla ja viranomaisella. Roolit ja tehtäväkuvat sotketaan usein. Kunnanjohtajan asema on kummallinen, koska se on virkamiehen ja poliitikon yhdistelmä.

Koivisto puhuu ongelmallisesta ”kolmen keisarin valssista”, jota tanssitaan monessa kunnassa.

- Valta saattaa olla joko kunnanjohtajalla, kunnanvaltuuston puheenjohtajalla tai kunnanhallituksen puheenjohtajalla. Riippuu liikaa henkilökohtaisista ominaisuuksista, kuka on kulloinkin pyörittäjä ja keitä pyöritetään.

Jos kuntaa johtaa pormestari - poliittisten voimasuhteiden mukaan valittu luottamushenkilö - kuvio on Risto Koiviston mielestä selkeämpi.

- Silloin tiedetään, että juuri pormestari on viime kädessä vastuussa. Valtasuhte on samantapainen kuin valtionhallinnossa ministeriöissä.

Pormestarit tulevat?

Risto Koivisto kuului toistakymmentä vuotta Euroopan alueiden komiteaan, melkein koko ajan Suomen valtuuskunnan puheenjohtajana.

Tutuksi tulivat kunnallishallinnon tyylit ja tavat eri maissa. Komiteatyöskentely tuntui tärkeältä, vaikei se sinällään tuonut suuria muutoksia kotimaan kuntakenttään. Pirkkalan kunnanjohtaja toimi myös Euroopan neuvoston alue-

ja paikallishallinnon kongressissa aluekamarin presidenttinä.

- Enemmän EU merkitsee talouden ja valtiollisen demokratian tasolla, mutta kyllä paikallishallinnon täytyy olla mukana. Yhteistyön pitää ulottua muuallekin kuin valtioiden väliseksi.

Euroopassa liikkeessään Koivisto havahtui toden teolla suomalaisen kunnallisjohtajan asemaan: virkamies, jolla on kuitenkin voimakas poliittinen vaikutusvalta.

- Suomalaisten kuntajohtajien tapaan tittelini oli Mayor of Pirkkala. Usein ulkomaiset kollegat kyselivät, koska sinulla Risto on seuraavat vaalit. Vastasin, ettei niitä ole, vaan virkani on pysyvä. He ihmettelivät, enkö olekaan mayor. Tätä joutui aina selvittämään.

Monessa maassa yleinen pormestrimalli tuntui Koivistosta niin toimivalta ja demokraattiselta, että hän alkoi puhua idean puolesta myös Pirkkalassa.

- Olin silloin jäämässä eläkkeelle, joten oli hyvä sauma asiaa hoitaa.

Paikallispoliitikot lämpenivät ajatukselle, ja Koiviston seuraaja olikin sitten jo pormestari.

- Pikkuhiljaa malli saavuttaa jansijaa Suomessa, se on tulevaisuutta kuntajärjestelmässä. Kun julkisuudessa on näkynyt eri kunnissa käytyjä keskusteluja, kehitys näyttää selvästi kulkevan tähän suuntaan.

Hidas eteneminen on kuitenkin hiukan yllättänyt. Jarruksi maakun-

KUKA?

Risto Koivisto

IKÄ 77

ASUU Pirkkalassa

KOULUTUS filosofian maisteri
Pirkkalan kunnanjohtaja 1995–2009.
Pirkkalan yhteislukion rehtori 1971–1994.
Aiemmin Elimäen yhteiskoulussa lehtorina ja rehtorina sekä opettajana Porissa, Somerolla ja Tampereella

LUOTTAMUSTEHTÄVIÄ Pirkkalan kunnanhallituksen pj, Pirkanmaan maakuntahallituksen pj, Euroopan alueiden komitean jäsen, Euroopan neuvoston alue- ja paikallishallinnon kongressissa aluekamarin presidentti, KAKSin hallituksen jäsen.
Nykyisin Pirkkalan kirkkoneuvoston jäsen ja kirkkovaltuutettu

MITEN AIKA KULUU ELÄKKEELLÄ?
”Olen rauhoitellut rytinää, hidastanut elämää, lueskellut, mökkeillyt, kalastellut ja kaikkea sen tyyppistä.”

taneuvos arvelee vanhoja asenteita.

- Virassa olevat kunnanjohtajat eivät tykkää uuden mallin kehittamisestä, eivätkä luottamushenkilöt välttämättä tunne kovin hyvin sen etuja. Jotta muutos lähtisi laajalti liikkeelle, se vaatii myös kunnallisilta päättäjiltä osaamista ja paneutumista.

Koivisto toivoo vetoapua myös KAKSilta:

- Nyt täytyisi saada mahdollisimman paljon aiheeseen liittyvää tutkimusta, tulosten julkistamista ja ylei-

sen tietämyksen lisäämistä kaikilla niillä keinoilla, joilla säätiö pystyy vaikuttamaan.

Kunnat tekevät hyvinvointivaltion

Risto Koivisto tuli KAKSin hallitukseen pian säätiön perustamisen jälkeen lähes 30 vuotta sitten. Parikymmentä vuotta hän kuului hallitukseen.

- Kunnalliselämä oli ollut melko samantyyppistä 1800-luvulta 1990-luvulle, mutta koko KAKSin historian ajan kuntamaailma on ollut käymistilassa.

Muutoksia, uusia haasteita, tehtäviä ja vaatimuksia on tullut jatkuvasti.

- Paljon puhutaan hyvinvointivaltiosta, mutta todellisuudessa se tarkoittaa hyvinvointikuntien koostetta. Kunnat kuitenkin vastaavat melkein kaikista palveluista, hyvinvointiyhteiskunta on syntynyt nimenomaan kuntien kehityksen kautta, Koivisto korostaa.

Matkan varrella on tarvittu monenlaista tutkimustietoa, jota käytännössä virkamiehet tuovat ruohonjuuritasolle ja levittävät arkeen. Korkeakouluissa tapahtuvan koulutuksen kautta kuntiin muodostuu osaajien verkosto.

Koronaviruksen aiheuttamassa kriisissä on kiistelty, mitä maan hallitus tekee ja mitä viranomaiset tekevät, kun on haettu virheitä tai osaamattomuutta.

- Poliittiset päättäjät sekä valtakunnallisesti että paikallisesti joutuvat ratkaisemaan suuria linjoja, mutta ei heiltä pidä edellyttää yksityiskohtiin menevää tietämystä. Heidän tehtävänsä on hoitaa, mihin suuntaan asioita viedään. Kunnissa raaka asiantuntemus pitää olla juuri viranhaltijoilla ja työntekijöillä.

KAKS on Koiviston mielestä täyttänyt odotukset, joita perustajilla 30 vuotta sitten oli.

Säätiön rahoituksella syntyneistä tutkimuksista kunnat ovat Koi-

- PALJON PUHUTAAN HYVINVOINTIVALTIOSTA, MUTTA TODELLISUUDESSA SE TARKOITTAÄ HYVINVOINTIKUNTIEN KOOSTETTA.

viston mukaan saaneet valtavasti arvokasta, puolueetonta tietoa. Gradun tai väitöskirjan tekijöitä on saattanut päätyä julkishallintoon töihin, ja oma roolinsa KAKSilla on tärkeiden aiheiden nostamisessa keskusteluun.

- Tutkimustuloksia on levitetty poliittiselle päättäjäkunnalle monia väyliä pitkin, Polemiikki-lehden palstoilla, julkaisusarjoissa, tiedotteissa. On tuntunut hyvältä seurata, miten monipuolisiin kohteisiin tutkimusrahoitusta on pystytty KAKSin kautta hoitamaan. Säätiö on onnistunut sekä päämääriensä että oman taloutensa hoitamisessa.

Koiviston mukaan myös kunnallisanalan professoreista koostuva tiedellinen neuvottelukunta on tehnyt arvokasta työtä.

Mahdoton maalaisidylli

Risto Koiviston pitkä rupeama Pirkanmaan maakuntahallituksessa takasi, että Pirkkalassa pysyttiin tarkkaan selvillä ympäröivän alueen kehityslinjoista ja maankäyttösuunnitelmista.

Koiviston mukaan maakuntahallintotyöskentelyllä ja EU-työskentelyllä oli kiinteä yhteys, koska maakuntien liitot hoitavat EU-aluekehittämistä.

Yli 19 000 asukkaan Pirkkalassa väestön ikärakenne on nuori ja koulutustaso korkea. Sijainnistaan Tampereen kyljessä kunta on vuosikymmeniä osannut ottaa irti kaiken hyvän.

- Olemme Tampereen vaikutusalueella nauttimassa eduista, joita keskuksen ympäristökunnat saavat. Näin on tutkitusti koko maassa: keskuskunnissa ja niiden naapureissa hyvinvointi on korkeimmalla tasolla.

Mitä puumerkkejä Koivisto itse näkee jättäneensä Pirkkalaan?

- Olen perustanut tänne lukion,

jossa nykyinen pääministeri on käynyt koulunsa, hän hyrisee ensimmäisen aikaansaannoksensa.

Toinen on pormestarimalliin siirtyminen kuntajohtamisessa, kolmantena rohkea elinkeinopolitiikka. Pirkkalan kunnantalolta on Tampereen Keskustorille kymmenen kilometriä, joten paikkakuntaa on vaikea mieltää perinteiseksi maalaisidylliksi.

- Kun jouduin asioita perustelemaan, sanoin usein, että meillä on kaksi mahdollisuutta: kehittyä joko itsenäisenä Pirkkalana tai Tampereen kaupunginosana. Elinvoimaisuuden takia maitten käyttöön, asuinrakentamiseen, kaupalliseen ja teolliseen rakentamiseen täytyy joka tapauksessa lähteä.

Vauhtia soteen?

Koronakeväänä Risto Koivisto on huokaissut helpotuksesta, kun ei enää ole kantamassa vastuuta siitä, mitä on edessä ja miten vaikeasta tilanteesta päästään yli.

- Yhtään ei tee mieli ruveta täältä katsomosta huutelemaan ohjeita niille, jotka nyt joutuvat asioita hoitamaan. Kuntien talous on ollut todella tiukalla jo ennen koronavirusta, ja pandemia aiheuttaa lisää taloudellisia ongelmia monta eri kautta.

Kun poikkeustilanne oikenee jonkinlaiseen normaaliaikaan, talouden kuntoon saattamisen ohella lähivuosien valtava ponnistus kunnille on sote-kenttä ja siihen liittyvä väliportaan hallinnonuudistus.

Koiviston mukaan isot uudistukset tarvitsevat aina tutkimustiedon tuen taakseen. Muuten niitä on mahdoton ratkaista.

- Sekä sotessa että väliportaan hallinnossa puolueitten väliset, ideologiset näkemyserot ovat erittäin suuria. Auttaisiko juuri tutkimustieto niiden ylittämisessä, ohittamisessa ja voittamisessa? •

Puoluejohtajat ja kansa samaa mieltä:

ALUEITA EI JÄTETÄ OMAN ONNENSA VARAAN

Alueiden eriytymiskehitykseen on puututtava ja taantuvia alueita on tuettava.

**POLEMIIKKI KYSYI,
PUOLUEJOHTAJAT
VASTASIVAT.**

Näillä keinoilla siis taklaamaan taantuvien alueiden eriytymiskehitystä:

sote-uudistus, korkeakouluverkoston kehittäminen, liikenneinfra ja nopeita raideyhteyksiä, polttoainevero määräytymään alueellisesti, lisää autonomiaa maakunnille, kuntaliitoksia, monipaikkainen ja paikkariippumaton työ, toisen asteen koulutuksen lähiopiskelumalli, syrjäseutujen matalampi tulovero, etäopetus ja etäpalvelut, opintolainaa anteeksi, uusilta yrityksiltä pois työnantajamaksut, palkkoihin syrjäseutulisiä.

Näin sanoo kansa KAKSin kansalaisgallupissa, joka julkaistiin toukokuussa. Ja samaa sanovat puoluejohtajat Polemiikin tekemässä kyselyssä.

KAKSin gallupin mukaan peräti 69 prosenttia kansalaisista katsoo, että on oikein tukea Suomen sisäisiä taantuvia alueita valtion toimenpitein ja verovaroilla. Vain 17 prosenttia vastanneista oli eri mieltä.

Väestöään menettäneille alueille haluttiin apua. 72 prosenttia vastanneista kannattaa ainakin jossain määrin remontteja varten asunto-osakeyhtiölle myönnettäviä valtion takaamia perusparannuslainoja.

Kaksi kolmesta (66 %) suhtautuu hyväksyvästi verohuojennuksiin työn perässä muuttaville. Varainsiirtoveron poistaisi asunto- ja kiinteistökaupoista 63 prosenttia vastanneista. Niukka enemmistö – 53 prosenttia – olisi valmis poistamaan uusilta yrityksiltä työnantajamaksut. Vastanneista 52 prosenttia olisi valmiita maksamaan arvottomien asuntojen romutuspalkkioita ja purkuavustuksia.

Kaikkiaan kyselyyn vastasi 1 053 kansalaista. Kysely suoritettiin 13.–18. maaliskuuta 2020 koronakriisin vaikuttaessa jo Suomessa.

Puoluejohtajille tehdyn kyselyn takaa löytyy Polemiikin (1/2020) kansijuttu, jossa kysyttiin, onko väestöään rajusti menettäneillä alueilla vielä toivoa. Lehti ilmestyi helmi-

maaliskuun 2020 vaihteessa.

Polemiikin haastattelussa Helsingin yliopiston aluesuunnittelun ja -politiikan professori **Sami Moisio** arvioi, että kehityssuunnan kääntäminen taantuvilla alueilla tarkoittaisi näiden maakuntien keskustaupunkien ja pienten sekä keskisuurten keskusten vahvistamista sellaisten julkisten investointien avulla, jotka sysäisivät yksityiset investoinnit liikkeelle. Moisio mu-
kaan yksikään poliittinen puolue ei näytä uskovan tällaiseen keinoon.

Mihin keinoihin puoluejohtajat ja puolueet sitten uskovat? Polemiikin toimitus lähetti maaliskuun 2020 alussa kaikille eduskuntapuolueiden puheenjohtajille kyselyn koskien alueiden eriytymiskehitystä.

Vastauksia pyydettiin kahteen kysymykseen:

Näettekö Suomen alueiden eriytymiskehityksessä riskejä, ja jos näette, millaisia?

Ja: Onko politiikalla tarpeen vai-
kuttaa alueiden eriytymiskehitykseen – ja jos on, millaisia konkreettisia keinoja johtamasi puolue on valmis käyttämään?

Kun Polemiikki sai puoluejohtajien vastaukset, täytti koronakriisi jo otsikot – ja vastausten julkaisemiseksi päätettiin odottaa sopivampaa hetkeä. Puoluejohtajat vastasivat siis kysymyksiin ennen kansalaisgallupia tietämättä, mitä kansa vastaisi.

Mutta mitä eduskuntapuolueiden puheenjohtajat vastasivat?

Ensimmäiseen kysymykseen kaikki vastasivat tunnistavansa riskit ja haasteet. Siinä ei ollut eroja.

Keinoissa puuttua väestöään menettävien alueiden kehitykseen onkin jo suurempaa hajontaa.

Päähallituspuolueen SDP:n puheenjohtaja **Antti Rinteen** mukaan politiikalla on tarpeen vaikuttaa alueiden eriytymiskehitykseen. Rinne totesi, että sote-uudistus tulee vaikuttamaan merkittävästi alueellisia eroja tasaten ja vähentäen.

Antti Rinne listasi aluetalouksien vahvistamiskeinoiksi muun muassa alueellisen korkeakouluverkoston vahvistamisen osaamisen varmistamiseksi, työnjaon selkeyttämisen alueellisten toimijoiden kanssa ja uudenlaisten yhteistyömallien rakentamisen yritysten kanssa.

Koko työelämän, työvoiman liikkuvuuden ja vielä erikseen matkailulinkeihin kannalta Rinne nosti merkityksellisiksi lentoasemien kattavan verkoston, nopeat junayhteydet ja laadukkaat tieväylien verkostot. Tavoitteena siis investoinnit infrastruktuuriin. Näihin liittyvä valmistelu on Rinteen mukaan jo toteutettujen päätösten lisäksi pääministeri **Sanna Marinin** hallituksen valmistelussa.

Perussuomalaisten puheenjohtaja **Jussi Halla-aho** perää maakunnille lisää autonomiaa, jotta ne pystyisivät paremmin hyödyntämään alueellisia vahvuuksiaan ja huomioimaan heikkouksiaan.

- Esimerkiksi polttoaineveron tulisi määräytyä alueellisesti, koska kevyt ja julkinen liikenne ovat realistisia vaihtoehtoja joillakin alueilla mutta eivät toisilla, Halla-aho kirjoitti vastauksessaan.

Halla-ahon mukaan sote-palvelujen rahoituksessa on levennettävä hartioita, mutta maakuntatasokaan ei ole riittävä, koska erot maakuntien välillä ovat valtavat.

- Jos harvaanasuttu Suomi halutaan pitää elinvoimaisena, on jollakin aikavälillä siirryttävä valtakunnalliseen rahoitusmalliin, Halla-aho linjasi vastauksessaan.

Perussuomalaisten mukaan ilmastopolitiikan on oltava maltillista, jotta teollisuudella on toimintamahdollisuudet Suomessa.

- Teollisuuden ympärille rakennuu alihankinta- ja palveluklustereita, jotka työllistävät ihmisiä ja pitävät yllä pienempien paikkakuntien elinvoimaa. Tuottava työ on myös edellytys palvelujen rahoitukselle.

Halla-ahon mukaan tavoitteena pitää siis olla ”ensisijaisesti elinvoimainen, itsensä elättävä eikä niukentuvien tukien varassa kärvistelevä maaseutu”.

- Tulonsiirtojakin varmasti tarvitaan, mutta niiden turvaamiseksi on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota valtion varojen vastuulliseen käyttöön ja oikeaan priorisointiin, Halla-aho kiteytti.

Kokoomuksen puheenjohtaja **Petteri Orpo** totesi vastauksissaan, että tärkein yksittäinen tekijä alueiden elinvoiman kannalta on se, että alueilla on yrityksiä ja niillä on mahdollisuudet toimia, kasvaa ja investoida.

- Kun on yrityksiä, on myös työpaikkoja ja verotuloja. Kun on verotuloja, on myös julkisia palveluita. Edellisellä hallituskaudella tehty kunnianhimoinen työllisyyspolitiikka toi Kehä kolmosen ulkopuoliseen Suomeen yli 100 000 uutta työpaikkaa, mikä on parasta lääkettä hiipuvan elinvoiman kanssa kamppaileville alueille, Orpo korosti.

Kokoomus peräsi vastauksissaan

pikaisia toimia nopeiden raideyhteyksien kehittämiseksi pääkaupungista itään, pohjoiseen ja länteen.

- On myös uskallettava sanoa ääneen se, että Suomessa tarvitaan edelleen kuntaliitoksia. Kun väestö ikääntyy ja syntyvyys laskee, on kuntalaisen näkökulmasta tärkeämpää turvata palvelut kuin hallinnon rajat. Luonnollista kehitystä tapahtuu, mutta liitosten vauhdittaminen voisi turvata palvelut nykyistä paremmin, Orpo totesi.

Keskustan puheenjohtaja **Katri Kulmuni** vakuutti vastauksensa aluksi, että kehityksen kääntäminen on keskustan tärkein tehtävä.

Tämä edellyttää Kulmunin mukaan ruisleipäasioiden hoitamista: poliisien määrän lisäämistä, teiden kuntoon laittamista, koulutukseen panostamista sekä parempaa hoitoa ja hoivaa.

Kulmuni tähdensi, että koko maan elinvoiman vahvistamiseksi painopisteen pitää olla asumisessa, työnteossa ja uudessa osaamisessa.

- Olen laittanut liikkeelle selvitystyön, jonka pohjalta etsitään ratkaisuja asuntojen eriytyneisiin arvoihin. Kolme miljoonaa suomalaista asuu alueilla, joilla asuntojen arvot ovat laskussa. Tämä uhkaa murtaa suomalaisen yhteiskunnan perusteita, Kulmuni korosti.

Kulmuni nosti esiin monipaikkaisen ja paikkariippumattoman työn: moderni teknologia mahdollistaa työskentelyn kotiseudulta käsin. Monipaikkaisuuden avulla voitaisiin vahvistaa myös valtion palvelujen saavutettavuutta.

Yksi ydinkysymys keskustalle on koulutus: Keskusta on esittänyt toisen asteen koulutuksen lähiopiskelumallia. Peruskoulunsa päättävillä nuorilla pitää Kulmunin mukaan olla mahdollisuus suorittaa ammatillisen koulutuksen yleissivistävät opinnot kotinsa lähellä.

Vihreiden puheenjohtaja **Maria Ohisalo** totesi vastauksessaan, että tilanteen kääntämiseksi tarvitaan uusia politiikkatoimia.

- Ilmastomuutoksen torjuminen ja ympäristökriisiin puuttuminen tuovat uusia työpaikkoja ja mahdollisuuksia joka puolelle Suomea. Ilmastopolitiikka synnyttää kokonaisuudessaan enemmän työpaikkoja kuin mitä poistuu, mutta vaikutukset joillain alueilla tai toimialoilla voivat olla lyhyellä aikavälillä negatiivisia. Erilaiset muutosturvan muodot ja joustavat mahdollisuudet uudelleenkoulu- tukseen ovat avainasemassa, jotta ihmiset voivat työllistyä uusille aloille, Ohisalo painotti.

Alueiden elinvoimasta ja työllisyydestä huolehtiminen vaatii Ohisalon mukaan aktiivista otetta julkiselta sektorilta sekä yrityksiltä, jotta ympäristö-, työllisyys-, sosiaali- ja koulutuspolitiikka pelaavat yhteen.

Keinoja löytyy myös veropolitiikasta.

- Veropolitiikalla ja byrokratian purkamisella tulee helpottaa yritysten perustamista ja työllistämistä. Yritysmuutteisella sääntelyllä voidaan varmistaa työpaikkojen säilyminen, hyvinvointivaltion veromaksukyky sekä uusien yritysten syntyminen Suomeen, Ohisalo summasi.

Edelleen hän totesi, että koulutuksen tarjonnan pitää reagoida alueiden tarpeisiin.

Ohisalo laajentaisi kuntien veropohjaa esimerkiksi kiinteistöveron määrätymisperusteita monipuolistamalla ja ohjaamalla osan mahdollisesti tulevista kaivosveroista kuntien tuloiksi. Kiinteistöveroa muuttamalla vihreiden mukaan voidaan puuttua ongelmiin, joita asukkaille syntyy asuntojen hintojen voimakkaan alenemisen seurauksena.

Vasemmistoliiton puheenjohtaja **Li Anderssonin** mukaan tarvitaan uudenlaisia ratkaisuja alueellisen tasa-arvon turvaamiseksi.

Anderssonin mukaan kunnat, joiden väestöpohja hupenee, voivat tehdä entistä tiiviimpää yhteistyötä laadukkaan koulutuksen turvaamiseksi. Esimerkiksi toisen asteen koulutuksen järjestäjät voivat tehdä nykyistä enemmän yhteistyötä ja säästää hallinnosta, tiloista ja yhteisistä palveluista kuten tekniikasta ja keskittää entistä isomman osan budjetista suoraan opetukseen.

Anderssonin mukaan lisäksi etäopetusta ja muita etäpalveluita on syytä kehittää toisesta asteesta ylöspäin.

Andersson totesi vastauksessaan, että alueellisen oikeudenmukaisuuden vahvistamiseksi Suomessa olisi hyvä harkita Ruotsin mallin mukaista syrjäseutujen matalampaa tuloveroa, jolla olisi positiivinen vaikutus muuttotappiollisten alueiden elinvoimaan. Näin voitaisiin myös kompensoida esimerkiksi lämmitys- tai liikennepolttoaineiden hintaan tehtäviä mahdollisia korotuksia.

RKP:n puheenjohtaja **Anna-Marija Henriksson** korosti vastauksessaan, että politiikalla on selkeä rooli alueiden eriytymisen vähentämiseksi. Esimerkiksi sote-uudistuksellaan hallitus haluaa turvata sote-palvelut koko maassa.

Henriksson korosti myös alueellisten toimintojen sijoituspaikkoja. Esimerkiksi oikeusministeriön esityksessä lähtökohta ulosoton toimipaikkojen sijoittelussa on, että yhtään toimipaikkaa ei suljeta ja alueellista toimintaa vahvistetaan.

Avainasemassa Henrikssonin mukaan on toimiva infrastruktuuri kuten hyvät liikenneyhteydet. Alueiden elinvoimaisuudelle keskeisiä ovat toimiva hoito ja hoiva sekä tarpeeksi kattava kouluverkosto. Digitalisaatio luo edellytykset etätyölle.

Henriksson muistuttaa päättäjien vastuusta tukea myös niitä alueita, joilla on vahva panostus yritytyteen ja korkea työllisyysaste. Hän korostaa, että tällaisten alueiden edellytykset kasvaa tulee varmistaa myös tulevaisuudessa.

Kristillisidemokraattien puheenjohtaja **Sari Essayah** painotti vastauksissaan, että on tartuttava toimiin alueellisen eriarvoistumisen pysäyttämiseksi. Essayahin mukaan on syytä katsoa, mitä muissa Pohjoismaissa on tehty.

- Maaseutualueilla sijaitsee noin 30 prosenttia kaikista Manner-Suomen yrityksistä ja pk-yrityksistä. Maaseudun yrityksillä on kasvupotentiaalia, mutta muun muassa työvoiman saatavuus rajoittaa monen yrityksen kehittymistä, Essayah kirjoitti vastauksessaan.

Essayah esittää verohuojennusta palkasta työn perässä harvaan asutulle alueelle muuttavalle.

Hän haluaa uudistaa verovähennysjärjestelmän eli vähennysten tulisi olla valtion maksamia.

Essayahin mukaan harvaan asutulle alueelle töihin muuttavien tulisi saada opintolainansa anteeksi 2 600 euron arvosta vuosittain. Lainan korot pitäisi maksaa itse. Norjan mallin mukaisesti riittävän kauan asumalla laina pyyhkiytyisi pois. Essayah haluaisi Norjan mallin mukaisesti myös poistaa harvaan asuttujen alueiden uusilta yrityksiltä työnantajamaksut. Lisäksi näillä alueilla toimiville valtion ja kuntien virkamiehille maksettaisiin syrjäseutulisä. Valtio kompensoisi lisän kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta.

Essayah haluaa myös porrastaa sähköveron alueellisesti Ruotsin mallin mukaisesti kuluttaja-asiakkaille.

Pitkällä listallaan Essayah nosti esille myös liikenneyhteyksien kehittämisen helpottamaan yritysten sijoittumista, valtiontakaukset asunto-osakeyhtiöiden lainoille haja-asutusalueilla, koulutustarjonnan huolehtimisen, selvityksen Finnveran mahdollisuuksista tukea tai taata harvaan asutun alueen yritysten investointeja sekä lainsäädännön muuttamisen siten, että TEKESin tuki kohdentuisi myös maaseudun pk-yrityksille.

Essayah haluaa valtion tukevan myös paikkariippumattoman työskentelyn vahvistamista erilaisin toimenpitein ja kokeiluin.

* Liike Nyt ei vastannut Polemiikin kyselyyn.

iStockphoto

KORONAN JÄLKEEN

Miten koronapandemia muuttaa Suomea ja mistä sen jälkeen keskustellaan?

Tätä Polemiikki kysyi oikeuskansleri Tuomas Pöystiltä, Pirkanmaan maakuntajohtajalta Esa Halmeelta ja kuntien digitalisaatiota edistävältä konsultilta Toni Auviselta.

teksti | Eeva-Liisa Hynynen

Covid-19 on viimeisen puolen vuoden ajan koetellut lähes kaikkea, mitä maailmassa voidaan koetella.

Globaali saldo on karu: sadat tuhannet menetetyt ihmiselämät, talouden kriisiytyminen kaikilla eri tasoilla, työttömyyden nopea kasvu lähes kaikilla mantereilla - ja poliittisen epävakauden lisääntyminen kansainvälisellä tasolla.

Suomi "muutti verkkoon" maaliskuussa 2020 suojatakseen terveydenhuoltonsa toimintakyvyn ja kansalaisensa. Etäkoulusta ja etätyöstä tuli pakon edessä monelle uudenlaisia arkea. Ja moni uusi toimintamalli on onnistunut yllättävän hyvin.

Toukokuun puolivälin jälkeen pääministeri **Sanna Marinin** (sd) hallitus on lieventänyt poikkeustoimia. Ensimmäisen korona-aallon pahimman vaiheen jälkeen Suomi on hiljalleen avautumassa.

Kukaan ei tiedä, tuleeko toinen aalto ja jos, niin millaisena - ja kauanko Covid-19 pitää meitä otteessaan. Nyt Suomi luovii jonkinlaisessa väli-tilassa – ja odotustilassa.

Mutta jonakin päivänä pandemia on ohi. Mistä siis keskustellaan koronan jälkeisessä Suomessa?

- Koronapandemia nostaa esille ennen kaikkea kansalaisten oikeuden turvalliseen elinympäristöön, arvioi oikeuskansleri **Tuomas Pöysti**.

Tuomas Pöysti

Pöysti muistuttaa, että tilanne, jossa elämme, ei ole ainutkertainen. Pandemioita on ollut kautta historian.

- Maailman terveysjärjestö WHO ja monet asiantuntijat ovat jo pidemmän aikaa nostaneet pandemioiden riskin esille. Nyt se toteutui. Vaarallisia tartuntatauteja on tulevaisuudessakin. Sen kanssa on vain opittava elämään.

Pöysti kertoo, että historiasta ja oikeushistoriasta on nähtävissä, kuinka epidemiat ovat vaikuttaneet lainsäädäntöön, yhdyskuntien rakenteisiin ja suunnitteluun.

- Jokaisen pandemian jälkeen on otettu askelia eteenpäin kohti turvallisempaa yhteiskuntaa. Esimerkiksi Lontoon vesihuolto ja viemäriverkosto uudistettiin 1800-luvun puolivälin jälkeen. Se oli yhteiskunnan vastaus koleraepidemiaan, Pöysti toteaa.

Nyt olemme käännekohdassa, jossa pitäisi oppia jotakin juuri tästä pandemiasta.

Uutiskuvat autiolta Times Squarelta New Yorkista tai Helsingin ydinkeskustan tyhjästä kaduista parhaaseen ostosaikaan paljastavat, kuinka oudoiksi suurkaupungit voivat muuttua, jos asukkaiden pitää vältellä ihmiskontakteja.

Mutta mikä muuttuu?

Tuomas Pöystin mukaan jo nyt

on nähtävissä, että koronapandemia on tuonut meille valtion uudella tavalla "takaisin".

- Kansallisvaltio yleistoimijana on nostonut kriisissä näkyvästi päättään ja aika lailla saman voi sanoa kunnista. Tämä voi tarkoittaa kollektiivisen näkökulman vahvistumista yhteiskunnallisessa ja oikeudellisessa ajattelussa, Pöysti ennakoii.

Jos nyt joku miettii, miksi oikeuskansleri puhuu tässä haastattelussa pandemiasta ja sen vaikutuksista, oikea vastaus on: asia kuuluu oikeuskanslerille.

Oikeuskansleri vastaa ylimmästä laillisuusvalvonnasta, joka kohdistuu julkisten viranomaisten toimintaan -kriisinkin aikana. Oikeuskansleri on "kansalaisten palveluksessa". Ja lisäksi oikeuskanslerin laillisuusvalvonnan yhdeksi erikoistumisen alueeksi on nousemassa perustuslaissa tarkoitettujen ympäristöperusoikeuksien ja tulevien sukupolvien oikeuksien toteuttaminen.

Eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanslerin tehtävien jakoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että kestävyys, ympäristöperusoikeuksien toteutumiseen ja tulevien sukupolvien oikeuksien huomiointiin sekä digitalisaatioon ja automaattisten järjestelmien yleiseen kehittämiseen liittyvät rakenteelliset kysymykset

JOKAISEN PANDEMIAN JÄLKEEN ON OTETTU ASKELIA ETEENPÄIN KOHTI TURVALLISEMPAA YHTEISKUNTA.

kuuluvat jatkossa kootusti oikeuskanslerille.

Tätä koskeva hallituksen esitys on aikataulutettu syksylle 2020. Esitys perustuu oikeusministeriön työryhmän mietintöön ylimpien laillisuusvalvojien tehtävien jaosta.

Tuomas Pöystin mukaan oikeusjärjestyksessä on parhaillaan käynnissä merkittävä muutos, jossa erilaiset ympäristölliseen, yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen kestävyys sekä tulevien sukupolvien oikeuksiin liittyvät seikat saavat aiempaa enemmän painoarvoa.

- Esimerkiksi perustuslain 20 §:n mukainen ympäristöperusoikeus, joka on itse asiassa useiden eri oikeuksien ja oikeudellisten näkökulmien ryväs, saa jatkossa vielä enemmän painoa osana kovaa valtiotähtöoikeutta, Pöysti kertoo.

Perustuslain 20 §:ssä säädetään kansalaisen oikeudesta terveelliseen ympäristöön ja mahdollisuudesta vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

jatkuu >

TUOMAS PÖYSTI ARVIOI, ETTÄ KORONAN JÄLKEEN YMPÄRISTÖTERVEYDEN, VESIHUOLLON JA RUOKA-TURVAN MERKITYS KOROSTUU.

jatkun >

- Ei siis ole niin, että yhdyskuntasuunnittelijat päättävät puolestamme elämäntavoistamme ja yhteisöistämme, Pöysti painottaa.

Tuomas Pöysti uskoo, että koronapandemiasta opitaan - ja kokemukset vahvistavat terveyden ja terveellisen elinympäristön merkitystä sekä kansalaisten oikeutta näihin molempiin.

- Nyt on iskulauseiden tapaan puhuttu kahden metrin yhteiskunnasta, Pöysti sanoo.

Hän muistuttaa, että suomalaiset ovat perinteisesti arvostaneet väljyyttä ja riittävää fyysistä etäisyyttä. Nyt nämä arvostukset kokevat renessanssin.

Koronapandemian valossa monet itsestään selvinä pidetyt asiat nousevat uuteen arvoon.

Esimerkiksi sote-uudistuksia koskeneissa keskusteluissa terveys- ja ympäristöterveydenhuollon kysymykset elintarviketurvallisuudesta ja yhteydestä eläinlääkintään eivät nousseet juuri lainkaan julkiseen keskusteluun.

Myös vesihuollon korjausvelka on saanut muhia rauhassa, vaikka puhdas vesi on koko yhteiskunnan ja elämämme perusta.

Tuomas Pöysti arvioi, että koronan jälkeen ympäristöterveyden, vesihuollon sekä ruokaturvan merkitys korostuu.

- Monet näkymättömät asiat tulevat näkyviksi, Pöysti kiteyttää.

Oppivatko Suomi, Eurooppa ja maailma laajemminkin kriisitietoisuutta?

- Pandemia opettaa meille resilienssiä monin eri tavoin, Tuomas Pöysti vastaa.

Resilienssi tarkoittaa yhteiskunnan kykyä joustaa, kestää häiriöitä ja kriisejä. Se on käsite, jonka nimiin

nykyään vannotaan kehittämis- ja tutkimusmaailmassa. Mitä monimutkaisemmaksi ja arvaamattomammaksi maailma kehkeytyy, sitä varmemmin resilienssiä tarvitaan.

Kyse on nyt paljon enemmän kuin pelkästään julkissektorista ja sen joustavuudesta. Nyt puhutaan myös tuotannosta ja kaupasta - taloudesta, joka luo perustan julkisille palveluillekin.

Pöystin mukaan ihmisten ja tavaroitten jatkuvaan virtaukseen perustuvaan talouden toimintamalliin on pakko hakea jonkinlaista muutosta.

- Kovin monet toimitus- ja arvoketjut päätyvät nopeasti Kiinaan, Pöysti summaa.

Hän arvioi, että talouselämän ja yhteiskunnan laajemminkin on pyrittävä varautumaan uusiin kriiseihin ja parantamaan kykyä kestää häiriöitä. Ilman pandemiaakin varautumista edellyttäisi yksinomaan ilmastomuutos.

- Tämä tarkoittaa myös lähemmäksi loppumarkkinaa sijoitettua tuotantoa, jossa voidaan vähentää riippuvuutta jatkuvasti toimivista globaaleista toimitusketjuista.

Tuotannollinen tehokkuus ja halpa hinta eivät ehkä enää olekaan ainoita kriteereitä.

Koronakriisin aikana on nähty joukkopakoja etätöihin kakkos-asunnoille ja kesämökeille. Luonto on kutsunut. Samankaltaisia "pako-uutisia" on kerrottu maailmalta.

Voiko pandemia hillitä väestön keskittymistä kasvukaupunkeihin? Muutammeko kriisin jälkeen maaseudun rauhaan?

- On vielä liian aikaista sanoa, muuttuuko kaupungistumisen megatrendi. Ei ehkä muutu, mutta kaupunkia koskevat odotukset ja

Marja Airio/Lehtikuva

kaupunki tilana muuttuu. Myös pienempien kaupunkien houkuttelevuus voi kasvaa. Kaupunki on ollut haluttu ja tiedon välittämisessä tärkeiden epämuodollisten kohtaamisten kannalta tärkeä tila, Pöysti arvioi.

Hänen mukaansa vaatimus resilienssistä vaikuttanee myös yhdyskuntasuunnittelussa ja asumisessa. Resilienssiin kuuluu tietty väljyys sekä mahdollisuus liikkumiseen muutenkin kuin täyteen ahdetuilla julkisilla kulkuneuvoilla.

- Tämä väljyyden vaatimus voitoin muuttaa kaupunkikeskusten ja ympärysseutujen suhdetta ainakin jossain määrin.

Pöysti muistuttaa, että resilienssiin kuuluu toimiva sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmä sekä infrastruktuuri.

- Näyttää siltä, että ainakin tois- taiseksi tästä kriisistä ovat parhaiten selviämässä yhteiskunnat, joissa on riittävän laaja ja toimiva sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmä.

Pöysti ennakoii, että jatkossa sote-uudistuksessa kiinnitetään enemmän huomiota julkisen sotejärjestelmän ja sitä täydentävän yksityisen sektorin toimintakykyyn, varautumiseen ja yhteistyöhön välttämättömänä osana yhteiskunnan keskeistä infrastruktuuria.

- Pelkkä kustannusten vähentäminen ei enää voi olla ainoa kriteeri

iStockphoto

vaan laatu ja systeemitasoinen toimivuus, joka sisältää myös häiriön-sietokyvyn.

Pöystin mukaan näiden vaatimusten edessä monien kuntien ja kuntayhtymien talous- ja henkilöstöresurssit tulevat vastaan. Kriisitilanteita kestävä terveydenhuoltojärjestelmä on pääosin maakuntatasoinen.

Suomi ei ole yksin niiden päätösten kanssa, joissa linjataan, miten koronaviruksesta tulee Euroopassa ulos.

Tuomas Pöystin mukaan ratkaisuvia alueellisen kehityksen ja kuntien kannalta tulevat olemaan Euroopan unionin, kansainvälisen järjestelmän ja talouden sekä työllisyyden kehitys.

On selvää, että koronan jälkeen keskustellaan julkisen talouden tasapainottamisesta.

Pöysti muistuttaa, että Euroopan unionissa koronaviruksen ympärille on kehkeytymässä vääntöä unionin ja euroalueen sisällä. Kansallisvaltiot nostavat päätään.

- Saksan perustuslakituomioistuimien ilmaisi hiljattain Euroopan keskuspankkijärjestelmän valtionlainojen osto-ohjelmaa koskevassa ratkaisussaan, että kansallisvaltio saattaa vaatia EU:n ja euroalueen kaikkein toimivimmassa osassa,

Euroopan keskuspankin toiminnassa, kontrollia takaisin jäsenvaltioille, Pöysti selvittää. Toisaalla taas samaan aikaan rakennetaan tulonsiirtoihin perustuvaa talousunionia.

Tuomas Pöystin mukaan tällaiset jännitteet saattavat horjuttaa talouden toimintaympäristöä.

- Epävarmuutta lisäävä tai demokratiaa heikentävä kehitys on vaarallinen, koska Suomen oma taloudellinen iskunkestävyys on kaventunut koronaviruksessa huomattavasti ja toimivaa demokratiaa tarvitaan tulevaisuuden suunnan määrittelyyn, Pöysti sanoo.

Koronapandemia ja siitä aiheutuva laajempi taloudellinen ja sosiaalinen kriisi jyrkentävät pidemmällä tähtäimellä julkisen talouden kestävyysvajetta.

Professori **Vesa Vihriälän** työryhmä arvioi toukokuun alkupäivinä luovuttamassaan raportissa, että koronaviruksen vaikutuksena Suomen velkasuhde nousee 90:ään prosenttiin ja voi ylittää myös 100 prosenttia suhteessa BKT:eseen. Koronaviruksen taloudellinen hintalappu on järkyttävän iso.

- Työllisyys sekä talouden kilpailukyky ovat aikaisempaakin tärkeämpiä kehityksen ohjaajia, Pöysti toteaa. Digitalisaatiolla on merkittävä rooli haettaessa uusia, tehokkaita toimintamalleja.

- Visiot väljemmästä ja alueellisesti hajautuneemmasta sekä digitaalisesta yhteiskunnasta voivat toteutua vain, jos ihmisillä on työtä ja toimeentuloa. Hyvä infra ja palvelujärjestelmä sekä resilienssi myös maksavat, Pöysti tiivistää

Tuomas Pöysti korostaa, että kunnilla ja tulevilla maakunnilla on molemmilla olennainen rooli hyvinvoinnin edistämiseksi ja kriisistä välttämättä syntyvien sosiaalisten ongelmien hoitamisessa.

Koronan jälkeisen Suomen nostaminen jaloilleen ei ole helppoa.

- Mutta kyse ei ole vain kriisin hoitamisesta vaan katseen pitää olla toivoa ja suuntaa antavalla tavalla tulevaisuudessa, Pöysti muotoilee terveisensä kuntaväelle.

jatkun >

**TUOTANNOLLINEN TEHOKKUUS
JA HALPA HINTA EIVÄT EHKÄ
ENÄÄ OLEKAAN AINOITA
KRITEREITÄ.**

MUTTA MUUTTAAKO KORONA-KRIISI ARVOSTUKSIAMME MYÖS ASUINYMPÄRISTÖJEN SUHTEEN?

jatkun >

Pirkanmaan maakuntajohtaja **Esa Halme** arvioi koronakriisin muuttavan koko julkishallinnon toimintakulttuuria.

Tekosyyt vastustaa uusia toimintatapoja ovat poistuneet. Myös kuntapalveluista perinteisin – koulu – on joutunut luomaan puitteet ja alustat etäopetukselle.

- Koulujen kohdalla kyse ei ehkä ole varsinaisesta digiloikasta. Ehkä enemmänkin toimintakulttuurisesta loikasta digitaalisessa ympäristössä. Tästä on kuitenkin hyvä jatkaa, Halme toteaa.

Mutta mistä koronan jälkeisessä Suomessa keskustellaan?

- Ympäristövastuullisuudesta, varautumisesta seuraaviin kriiseihin, digitalisaatiosta, sote-maakunnista sekä koulutuksen tulevaisuudesta, Halme luettelee esimerkkejä.

Halmeen mukaan koronapandemia ei ole syy vähentää ja väistellä ympäristövastuullisuutta vaan peruste kasvattaa sitä Euroopan laajuudella.

Halme painottaa, että EU:n jäsenvaltioiden tulee kehittää yhdessä Eurooppaa sosiaalisesti, fyysisesti sekä ympäristöllisesti turvallisemmaksi.

- EU:n jäsenvaltioiden pitää löytää yhteinen näkemys koronakysymyksessä ja sen jälkihoidossa demonisoimatta toisiaan.

Esa Halme arvelee, että uudenlaiseen normaaliin palattaessa moni nyt opittu unohtuu ennen pitkää. Yksi hanke Halmeen mukaan on kuitenkin saatava kiireellisesti maaliin: sote-maakunnat.

Halme korostaa, että ministeriöt eivät ole operatiivisella tasolla toimivia viranomaisia. Ne toimivat strategisina linjaajina omilla sektoreillaan.

- Jos meillä olisi tässä tilanteessa ollut toimivat sote-maakunnat,

esimerkiksi Helsinki-Vantaan lentokenttäsekoilua ei olisi koskaan nähty. Kaikki keskeiset viranomais-
tahot olisivat toimineet saman sote-maakunnan alla ilman raja-aitoja.

Sote-maakuntien toteutuminen säästäisi myös kunnat kovimmista paikoista pandemian kaltaisissa tilanteissa. Halme muistuttaa, että kuntien vastuulla olisi ollut lähinnä koulutoimi ja kaikki edellytykset keskittyä opetuksen järjestämiseen poikkeustilassa.

Halme sanoo, että koronapandemia on yhteiskunnalle järjestelmäkoe.

- Julkijärjestelmämme on tähän asti suoriutunut tästä hyvin, jos katsotaan maakohtaisia tilastoja. Uskon, että Suomi on noin puolen tusinan kärkijoukossa vertailtessa tähän mennessä eri valtioiden toimintakykyä koronakriisissä.

Mutta työsarkaa riittää koronan jälkeisessä Suomessa.

- Tietojärjestelmät pitää saada yhteensopiviksi ja lainsäätäjän pitäisi edellyttää yhteensopivuutta Viiron mallin mukaisesti, Halme linjaa.

- Järjestelmien pitää olla rajapinnoiltaan sellaisia, että kaikilla on yhteensopivat ”legopalikat”, mutta sillä ei ole väliä, kuka palikat tekee eri toimijoille, Halme kuvailee.

Esa Halmeen mukaan koronapandemian jälkeen pitäisi käydä keskustelu myös verkko-oppimi-

sen ja etäoppimisen edellytyksistä. Halme uskaltaa sanoa ääneen, että ideaali olisi, jos toisen asteen koulutus olisi maakunnallinen ja opiskelijat asuinpaikasta ja oppilaitoksesta riippumatta voisivat opiskella vaikkapa kieliä maakunnallisen kielikeskuksen kautta etäopetuksessa.

Halme tiedostaa toisen asteen koulutukseen liittyvät epäluulot ja intohimot, mutta hän sanoo, että toisen asteen maakunnallinen koulutus laajoine kurssitarjottiminen olisi oikein nuoria kohtaan.

Esa Halme uskoo, että koronapandemian aikana hankitut kokemukset etätyöstä, -koulutuksesta ja muista verkon kautta hoidetuista palveluista muuttavat työelämää pysyvämminkin.

Mutta muuttaako koronakriisi arvostuksiamme myös asuin ympäristöjen suhteen? Pandemian ranta-
tautuessa Suomeen moni muutti etätöihin kesämökilleen. Voiko osa maaseutukunnista muuttua uudelleen houkutteleviksi?

- En usko, että kaupungistumisen globaalina trendinä on uhattu, koska nuoret ratkaisevat kehityksen suunnan. He muuttavat sinne, missä haluavat elää, Halme sanoo.

Hän muistuttaa, että mikään ei silti estäisi verotuksen kehittämistä monipaikkaisuutta kannustavaksi.

iStockphoto

Esa Halme

Lehtikuva

MAHDOLLISUUKSIIN TARTTUJAT VOITTAVAT – JA UHKIIN TARTTUJAT HÄVIÄVÄT.

- Miksi verot maksetaan koko vuoden ajan yhteen kuntaan? Eikö verottajalle voisi ilmoittaa verkossa, missä kulloinkin asuu – vakinaisessa asunnossa vai kakkosasunnolla, Halme kysyy ja arvelee, että tällainen ratkaisu olisi teknisesti helposti luotavissa ja oikeudenmukainen kakkoskuntienkin kannalta.

Halme muistuttaa, että koronan jälkeen valtiota, kuntia, yrityksiä ja kansalaisia odottavat uudet haasteet. Pandemian aiheuttama lasku on kova.

Halme toivoo, että Eurooppa tulisi kriisistä yhtenäisenä ulos ja ottaisi kokemastaan opin talteen.

- Kaikissa kriiseissä ratkaisut tehdään senhetkisellä tiedolla, historia ei tunne toista vaihtoehtoa, mutta mitä paremmin kriiseihin valmistaudumme, sitä paremmin niistä voimme selviytyä. Kriisejä tulee jatkossakin. Seuraava voi koskea esimerkiksi ruokaturvaa.

Huhtikuun 2020 alussa Esa Halme kirjoitti Pirkanmaan liiton verkkosivuilla ajatuksiaan koronaviruksen keskellä. Halme ei suostunut synkistelemään:

- Tieto, arvoketjut ja ihmiset ovat hyvin riippuvaisia toisistaan.

Tehokkuutta vaativa maailma tarvitsee kuitenkin myös tehottomuutta, varautumista, varastoja ja poikkeavien tilanteiden toimintamalleja. Uskon, että Suomessa tullaan pohtimaan, miten erittäin hyvää huoltovarmuuttamme voidaan parantaa vielä nykyisestä. Mitä laitteita, välineitä tai tarvikkeita voidaan jatkossa tuottaa moderneilla tuotantoteknologioilla, esimerkiksi 3D-tulostuksella tai muilla tavoilla, Halme kirjoitti.

Kirjoituksensa Halme oli otsikoinut: Näkykö kauas, vaikka lähelle ei näy.

Polemiikin haastattelun päättyessä Esa Halme siteeraa entistä ABB:n johtajaa **Percy Barnevikia**, jonka mukaan mahdollisuuksiin tarttuvat voittavat - ja uikkiin tarttuvat häviävät.

Ei ole epäselvää, kumpaan ryhmään Halme haluaa Suomen kuuluvan.

Suomi muutti maaliskuussa verkkoon, mutta millainen digiosaja sieltä tulee koronan jälkeen takaisin?

Toukokuun alussa valtioneuvosto tiedotti liikenne- ja viestintäministeriön asettaneen työryhmän laatimaan suunnitelman toimenpiteistä, joilla koronapandemian aikainen digitalisaatiokehitys vakiinnutetaan.

Hyvät käytännöt tahdotaan talteen.

Kuntien digitalisaatioon keskittynyt konsultti **Toni Auvinen** on nähnyt maata kiertäessään, kuinka suurta hajonta on kuntien digitaidoissa.

Millaisen ”digiloikan” suomalaisen julkishallinto on koronaviruksen aikana ottanut – ja onko ottanut?

- Kunnissa digiloikka on näkynyt parhaiten opettajien ja oppilaiden etäkouluikännissä sekä kunnan henkilöstön etätyöskentelyssä, Toni Auvinen kertoo.

Hänen mukaansa julkisella sektorilla on laajemminkin päästy miettimään asiakkaiden palvelamista ilman fyysistä kontaktia.

- Silloin riippuvuus ajasta ja paikasta katoaa pikkuhiljaa.

Uusi etätyö-Suomi on repinyt huumoria sosiaalisessa mediasa Teams-palaverista, joissa aivan kaikki kokoukseen osallistujat eivät ehdi palaverin kuluessa linjoille verkkosähläämisen vuoksi.

Koululaiset ovat vääntäneet vitsejä opettajien digitaidoista ja parhaimmillaan oppilaat ovat opastaneet opettajaansa teknologian käytössä.

Toni Auvinen tietää, että kunnilla on vielä matkaa kuntatyön digitalisoitumiseen ja kehittyneisiin digitaalisiin palveluihin.

Auvisen mukaan vaiva kannattaa.

- Asiakaskokemus voi olla fyysistä palveluja parempi, kuten olemme

jatkun >

Toni Auvinen

jatkun >

saaneet havaita monista yksityisen sektorin palveluista.

Keskeistä Auvisen mukaan on asioinnin helppous ja sujuvuus sekä olemassa olevien tietojen hyödyntäminen asiakkaan eduksi.

Jos ja kun koronakriisistä päästään ”ulos”, mitä julkishallinnon ja erityisesti kuntien tulisi kriisin jäljiltä oppia?

Auvisen mukaan tärkeintä on hoksata, että työtä voidaan tehdä, ja sitä kannattaa tehdä siellä ja silloin missä se parhaiten sujuu ja tuottaa tuloksia.

- Työskentelyyn kaivataan joustavuutta, työntekijöille lisää vastuuta omasta tekemisestään ja esimiehille taitoja johtaa sekä tukea työskentelyä ilman fyysistä läsnäoloa, Auvinen toteaa.

- Myös uudenlaisten virtuaalisten verkostojen ja avoimemman yhteistyön esiinmarssi on toivoakseni tullut jäädäkseen.

Toni Auvinen asettaisi kuntien riman nyt riittävän korkealle.

- Kunnissa tulisi asettaa tavoitteeksi, että kaikki mahdolliset kuntapalvelut ovat saatavilla verkon välityksellä ja palveluiden käyttöön tarjotaan myös tarvittavaa tukea ja neuvontaa.

Ennennäkemätön etätyökokeilu muuttaa Auvisen mukaan jatkossa työelämäämme.

- Olemme saaneet nopeasti havaita, että etätyöskentely onnistuu lähes kaikilla toimialoilla. Ihmisten sopeutuminen uudelaisiin työjärjestelyihin on ollut erinomaista.

Auvinen arvioi, että työnantajat pääsevätkin pohtimaan, mitä kaikilla toimisto- ja työtiloilla tämän jälkeen tehdään.

- Monimuotoinen ja monipaikkainen työ on tullut jäädäkseen, eikä menneeseen ole enää paluuta, Toni Auvinen vakuuttaa.

Auvinen ei ainoastaan konsultoi kuntia digitalisaatiosta. Hän myös kirjoittaa aiheesta. ”Digitaalinen ja ihmisläheinen KUNTA 2035” julkaistaan ensi syksynä.

- Kuntien digitalisaatio ei tarkoita pöytäkirjoja verkkosivuilta ja profileja sosiaalisessa mediasa. Se tarkoittaa tietoa kuntalaisten tarpeista, ennakkoivaa palveluntarjontaa, kohdennettuja vaikuttamismahdollisuuksia ja vuorovaikutusta. Perinteisten toimintamallien digitalisoiminen ei siis riitä, vasta toiminnan muutokset luovat digitalisaation. Kuntien digitalisaation johtaminen vaatii kunnan toimialojen ja kunta-rajojen ylittämisen.

- Kuntatalouden kiristyminen ei saa syödä niitä hyötyjä ja oppeja mitä digitaalisista ratkaisuista koronapandemian aikaan löydettiin.

Auvisen tulevassa kirjassa visioidaan, että kunta vuonna 2035 on

MONIMUOTOINEN JA MONIPAKKAINEN TYÖ ON TULLUT JÄÄDÄKSEEN.

kaikin puolin älykkäämpi, yhteisöllisempi ja asiakaslähtöisempi.

Kirjan julkaisuajankohta on harvittu. Auvinen haluaa kirjallaan alustaa kevään 2021 kuntavaaleja ja niihin liittyvää keskustelua.

- Tavoitteena on pölyttää vaikiintunutta ja osin rajoittunutta käsitystä tulevaisuuden kunnasta, kunnan roolista ja toimintatavoista.

Aloitetaanpa kuntien pölyttäminen vaikka tästä: toimivat etätyöjärjestelyt vähentävät fyysisen etäisyyden ja keskittyneisyyden merkitystä. Toni Auvisen mukaan tällä voi olla merkitystä myös aluekehitykseen.

- Kunnilla on enemmän mahdollisuuksia kilpailla työpaikkojen sijaan asumisen ja elämisen ympäristöillä, hän sanoo.

Koronapandemian jälkeen moni voi miettiä elämäänsä uusiksi, jos saa viedä ”työpaikkansa” kannettavan tietokoneen mukana. Silloin haasteena onkin vain löytää haluamansa kaltainen elinympäristö. Todennäköisesti niitä on koronan jälkeisessä Suomessa enemmän tarjolla kuin avoimia työpaikkoja. •

Kipeää tietoa demokratialle:

MITÄ KUNTAPÄÄTTÄJÄN PITÄÄ SIETÄÄ?

Uhkailtu päättäjä jaksaa ymmärtää uhkaajansa, mutta pitääkö jaksaa ymmärtää?

Yliopistonlehtori, HTT **Jenni Airaksinen** ja tutkija **Anni Kyösti** Tampereen yliopistosta ovat tarttuneet aiheeseen, josta voi jo tässä vaiheessa sanoa, että perästä kuuluu.

Tutkimushankkeen työnimi kertoo oleellisen: Sietämisen rajat – mikä on häirintää ja mikä uhkailua? Tutkimus kuntien luottamushenkilöiden ja johtavien viranhaltijoiden kokemasta uhkailusta ja häirinnästä.

Nyt, varmuudella ensimmäisen kerran, mennään syvähaastatteluun johtavien kuntapäättäjien ja ehkäpä viranhaltijoidenkin tuntemuksiin.

- Tähän mennessä aihetta on lähes-
tytty enemmänkin kyselyin, joissa on
painottunut se, kuinka moni päättä-
jä tai johtava viranhaltija on koke-
nut uhkailua. Päättäjien omista
kokemuksista ja tuntemuksis-
ta on vain vähän tietoa, kos-
ka juuri kukaan ei halua
tulla ”uhriutumaan” jul-
kisuuteen, Jenni Airak-
sinen selvittää.

jatkuu >

ON UHATTU JOPA HIRTÄÄMISELLÄ, TAI PIHALTA ON SAATTANUT LÖYTYÄ LUMIUKKO ILMAN PÄÄTÄ.

jatkuu >

Saman vastauksen Polemiikin toimitus sai, kun toimittaja etsi uhkailua kokeneita päättäjiä tai viranhaltijoita kertomaan tämän jutun yhteydessä omalla nimellään, miltä uhatuksi tuleminen tuntuu. Kukaan ei halunnut tulla ”uhriutumaan”, koska ”kaikki jutut julkaistaan nykyään kuitenkin verkossa ja sen jälkeen alkaa taas maalittaminen somessa”.

Lähimmän vuoden aikana Tampereen yliopiston Johtamisen ja talouden tiedekunnan suojissa analysoidaan syvähaastatteluja, joissa koviakin kokeneet kuntavaikuttajat kertovat kokemastaan ja hakevat kenties itsekin nimeä kokemalleen: uhkailua vai häirintää?

Julkaistavassa tutkimuksessa haastatellut esiintyvät nimettöminä. Jenni Airaksinen kertoo, että syvähaastatteluja tehdään toistakymmentä – ja pyrkimys on saada tähän joukkoon mukaan eri-ikäisiä naisia ja miehiä eri puolilta Suomea. Osa haastateltavista on jo tiedossa, mutta Airaksinen rohkaisee ottamaan yhteyttä, jos tuntuu, että on valmiutta kertoa kokemuksistaan.

Mitä kuntopäättäjien ja viranhaltijoiden kokemasta uhkailusta ja häirinnästä tiedetään jo tässä vaiheessa?

Jenni Airaksinen sanoo, että naisten ja miesten kokema häirintä ja uhkailu saa erilaisia muotoja. Se tiedetään.

Vaikuttaa myös siltä, että päättäjillä on kohtuullisen kova toleranssi.

- On nähtävissä, että päättäjät pyrkivät sietämään häirintää ja uskovat tottuvansa siihen ja ehkä totuvatkin. Mutta onko se oikein, Airaksinen kysyy.

Tällä tietoa tutkimus julkaitaan ennen kevään 2021 kuntavaaleja. Jenni Airaksinen tiedostaa, että tutkimuksen julkistamisen voidaan ajatella karkottavan mahdollisia

kuntavaaliehdokkaita.

- Kukaan ei tietenkään lähde luottamustehtäviin tullakseen uhkailluksi ja häirityksi. Mutta olen sitä mieltä, että tästä aiheesta on keskusteltava perusteellisesti. Luottamushenkilöt ovat toteuttamassa demokratiaa. On syytä avata näkyville se, mitä yhteisten asioiden hoitaminen tarkoittaa lieveilmiöineen, Airaksinen sanoo.

Hän kertoo haastattelutilanteesta keski-ikäisen miespäättäjän puolestaneen uhkaajaansa.

- Mies totesi, että pitäähän sitä ymmärtää toisten suuttumus ja viha, kun olemme joutuneet tekemään niin kovia päätöksiä ja lakkauttamaan koulujakin. Kuvittele, että tältä päättäjältä löytyi vielä empatiaa uhkaajaansa kohtaan.

Airaksinen arvelee, että nykyinen ilmapiiri luo sellaisen mielikuvan, että ”kun lähtee politiikkaan, ihmisestä tulee vapaata riistaa”.

- Ja jos saamastaan kohtelusta kertoo julkisesti, syytetään ”uhriutumisesta”. Kukaan ei tietenkään

Merja Ojala

halua olla uhri.

Jenni Airaksisella on laajat verkostot kunta-alalla, hän on jo aiemminkin kuullut päättäjien ja viranhaltijoiden kokemasta kohtelusta. Nyt, tutkimushankkeen aikana tietoa on karttunut lisää.

- Päättäjiä voidaan lähestyä aivan käsittämättömin uhkauksin. On uhattu jopa hirtttämisellä, tai pihalta on saattanut löytyä lumiukko ilman

päätä. Tavatonta ei ole sekään, että päättäjän puoliso ja lapset nostetaan esille uhkauksissa.

Ja jokseenkin yleistä on, että palkkioksi yhteisten asioiden hoitamisesta voi saada ulostetta postilaatikkoon. Se on johtavien virkamiesten ja päättäjien saama ”klassikkolahja”.

Jenni Airaksinen uskoo, että puolueorganisaatioissa tunnustetaan nämä ilmiöt ja todennäköisesti moni yhteisistä asioista kiinnostunut kuntalainen ei uskalla lähteä edes ehdolle, koska haluaa suojella arkeaan.

Yhdestä asiasta Jenni Ai-

raksinen on varma.

- Jos meillä on tällainen tilanne, siitä pitää puhua. Joko otamme asian tosissamme ja asetamme rajat sille, mitä siedetään. Tai jos päätetään hyväksyä, että tällaista tämä nyt vain on, sitten on kestävä sen seuraukset.

Seuraukset voivat näkyä vaaleissa kiihtyvänä ehdokaspakona.

Jenni Airaksinen muistuttaa, että kuntavaaleihin haetaan ehdolle ”aivan tavallisia ihmisiä”. Mutta kun nämä tavalliset ihmiset tekevät kuntalaisten kannalta välttämättömiä mutta vaikeita päätöksiä, tarjolla ei enää olekaan tavallisen ihmisen nauttimaa suojaa ja kohtelua. •

JOS PÄÄTETÄÄN HYVÄKSYÄ, ETTÄ TÄLLAISTA TÄMÄ NYT VAIN ON, SITTE ON KESTETTÄVÄ SEN SEURAUKSET.

Puun ja kuoren välissä

Helmikuussa 2011 kuntakonsultti, HTT **Eero Laesterä** antoi Suomen Kuvalehdelle haastattelun, jonka seuraukset hän muistaa vieläkin. Juttu oli otsikoitu ”Meiltä ette ota” - ja tässä jutussa Laesterä asettui kuntapäättäjien asemaan. Sellainen hän on työnsä ohessa ollut itsekin johtaessaan viime vuodet Pälkäneen kunnanhallitusta.

Laesterä kertoi kevättalvella 2011 julki sen, millaisia uhkauksia kuntapäättäjät joutuivat kotikuntiansa talouksia sopeuttaessaan kokemaan.

- Talouden sopeuttamistoimet herättivät kuntalaisissa tuolloin aggressioita monissa kunnissa. Tiedän tapauksia, joissa koulujen lakkautuskeskusteluissa menttiin jopa ”kylään” luottamushenkilön kotiin tarkoituksena painostaa äänestämään pikkukoulun säilymistä puolesta, Laesterä muistelee nyt.

Omakohteisesti hän tietää, millä tuntuu saada aamuyöstä puhelu, jossa konsulttia uhataan korkeammilla voimilla.

Vuosikymmen sitten Pohjanmaalla kuntaliitosta koskevassa yleisötilaisuudessa jotkut kuntalaiset ”vah-

vistivat henkeä” pesäpallomailoilla.

Laesterä on kuntia kiertäessään nähnyt valtuustosalin takapenkillä laatikollisen päättäjille varattuja mätä kananmunia. Silloinkin kyse oli kyläkoulun lakkauttamisesta.

Suomen Kuvalehden haastattelun jälkeen moni päättäjä otti yhteyttä Laesterään ja kertoi kokemistaan uhkauksista ja päätöksenteon vaikeudesta.

Mutta nyt kuntakonsultista tuntuu, että nuo ajat olivat sittenkin kohtuullisen siistiä aikaa.

- Nyt somen vuoksi tilanne on mennyt paljon vaikeammaksi. Taitavasti somea käyttävät, usein hyvinkin koulutetut henkilöt saavat aikaan sellaisen mylläkän ennen päätöksentekoa, että päätöksiä ei enää saada aikaan.

Laesterän mukaan viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden vaihtuvuus on kunnissa suurta ja uusiin vaaleihin on vaikeaa saada hyviä ehdokkaita.

- Pahinta sometuksessa on se, että siellä ei ole minkäänlaista velvollisuutta pysyä totuudessa. Voi sanoa mitä tahansa. Monimutkaiset asiat

yksinkertaistetaan.

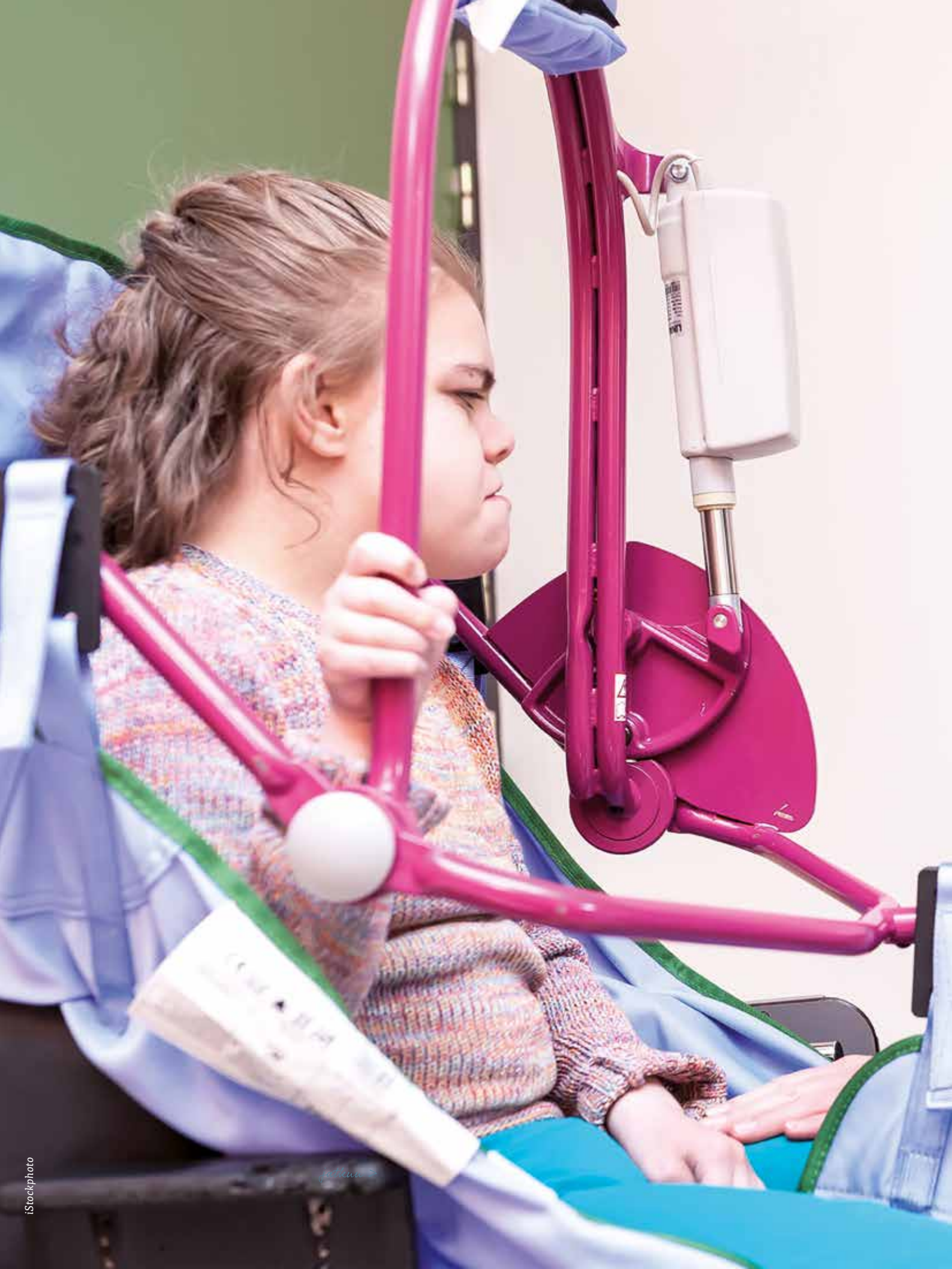
Pahimmillaan väitteet ovat törkeitä ja ihmisiä tahrataan armottomasti.

Laesterä arvioi, että somekampanjan kohteeksi joutuneilla päättäjillä ei ole juurikaan mahdollisuuksia puolustautua väitteitä vastaan.

- Jos tulee julkisuuteen, ”lynkkaus” on varma ja nopea, ja negatiivinen julkisuus vain jatkuu. On valitettavaa, että ihmiset pitävät usein edelleenkin kirjoitettua tekstiä - vaikka vain somessakin - totena.

Helmikuussa 2011 Eero Laesterä sanoi kuntapäättäjien joutuneen ”puun ja kuoren väliin”.

- Mutta jos vertaa silloista tilannetta tähän päivään, nyt päättäjät vasta puun ja kuoren välissä ovatkin.

Onnistuneista ratkaisuista hyötyy koko yhteiskunta:

OMAISHOITAJIEN ASIAT KUNTOON!

Omaishoitaja tarvitsee tukea.

Omaishoitajien turvallisuus ja hyvinvointi-hankkeessa pureudutaan omaishoitajien arkeen ja etsitään uusia toimintatapoja ongelmakohtien ratkaisemiseksi.

Teet töitä kellon ympäri yksin, hartiat jumissa ja selkä kipuillen. Joskus saat palkkioksi mustelmia tai ainakin kolhuja sieluusi, sillä hoidettavallasi sattuu olemaan huono päivä. Mutta et voi kuin niellä harmituksesi, kolotuksesi ja väsymyksesi, ja jatkaa – ja jatkaa.

Loparit ei ole vaihtoehto. Joinakin päivinä rutistat aikataulustasi kolon soitellaksesi viiranomaisille ja täytelläksesi anomuslomakkeita. Ehkä vain saadaksesi kuulla, ettet ole oikeutettu hakemiisi palveluihin, vaikka kollegasi vie-reisessä kunnassa onkin.

Tältä omaishoitajan arki voi pahimmillaan kuulostaa. Silti omaishoitajuutta ei luokitella työksi, vaan korkeintaan informaaliksi työksi, tai työtä muistuttavaksi toiminnaksi.

Nyt Oulun yliopiston tuotantotalouden tutkimusyksikön Omaishoitajien turvallisuus ja hyvinvointi -hanke tuo työn käsitteen tarkoituksellisesti mukaan omaishoitajakeskusteluun.

- Tarkastelemme omaishoitajuutta työn viitekehityksessä. Näin pystymme ehkä tuomaan paremmin epäkohtia esiin ja ainakin avaamaan uudenlaista keskustelua, sanoo hankkeen vastuullinen johtaja, dosentti **Arto Reiman**.

Omaishoitajuus koskettaa yhä useampaa

Kansallisen omaishoidon kehittämisohjelman mukaan yli miljoona suomalaista auttaa säännöllisesti läheistään. Noin 60 000 heistä tekee ympärivuorokautisesti sitovaa ja vaativaa omaishoitotyötä.

jatkun >

ERÄS TUTKIMUKSEEMME
OSALLISTUNUT OMAISHOITAJA
KERTOI, ETTÄ HÄN OLISI
TARVINNUT ALLE 5-VUOTIAALTA
KEHITYSVAMMAISELTA
LAPSELTAAN VALTAKIRJAN
VOIDAKSEEN KÄYTTÄÄ
PALVELUSETELEITÄ.

iStockphoto

jatkuen >

Omaishoitotilanne mielletään usein ikäihmisiin, ja totta onkin, että tyypillisesti omaishoitaja on yli 65-vuotias nainen, joka hoitaa muistisairasta puolisoaan.

Monet hoidettavat ovat kuitenkin lapsia tai työikäisiä, ja omaishoitajatkin parhaassa työiässä. Merkittävä omaishoitajaryhmä on erityislasten vanhemmat.

Tulevaisuudessa, kun Suomi ikääntyy ja raihaistuu, ja huoltosuhde heikentyy entisestään, omaishoidon merkitys tulee todennäköisesti vain kasvamaan.

- Sari Kehusmaan tutkimuksen mukaan ilman omaisten apua olisivat esimerkiksi ikääntyneiden hoidon menot Suomessa jo nyt vuosittain 2,8 miljardia euroa nykyistä suuremmat, toteaa **Marja Keväjä**, joka on toinen hankkeen tutkijoista ja Oulun seudun omaishoitajat ry:n puheenjohtaja.

Jos omaishoitoa ei olisi eikä sitä kehitettäisi millään tavalla, Suomen hyvinvointiyhteiskunta ei kestäisi sitä kuormaa, joka kohdistuu laitoshoitotarpeeseen.

Intressit yhdistyivät hankkeeksi

Koulutuskuntayhtymä OSAOlla opettajana toimiva Marja Keväjä on tehnyt pitkän uran aikuiskouluttajana sosiaali- ja terveysalalla. Hän on kouluttautunut myös työnohjaajaksi.

Muutama vuosi sitten aloittaessaan yhteistyön Oulun seudun

omaishoitajayhdistyksen kanssa Keväjä alkoi kehittää mallia työn ohjauksen viemiseksi omaishoitotöihin.

- Minulla on työnohjausryhmissä paljon erityislasten vanhempia ja heidän viestinsä on selkeä: omaishoitajuus ei ole harrastus vaan työtä. Päädyin tutkimaan väitöskirjassani, millainen kokemus työnohjaus on omaishoitajille ollut.

Keväjällä on myös omakohdista kokemusta omaishoitajuudesta, sillä hänen omat lapsensa sairastivat pieninä kroonisia sairauksia ja hän huolehtii myös omista iäkkäistä vanhemmistaan.

Kun Keväjä tutustui yliopistolla diplomi-insinööri **Maria Lindholmiin**, joka tekee väitöskirjaansa työturvallisuudesta, alkoi itää ajatus yhteisestä omaishoitajuuteen keskittyvästä tutkimushankkeesta, jossa työturvallisuus- ja työhyvinvointinäkökulmat yhdistyisivät.

- Pureudumme hankkeessamme omaishoitajien hyvinvointi- ja turvallisuushaasteisiin ja etsimme keinoja ja toimenpiteitä, joilla esille tulevia haasteita voidaan pyrkiä ratkaisemaan, Lindholm sanoo.

Hypoteesina on, että kun omaishoitajien hyvinvointia ja turvallisuutta parannetaan, vähenee omaishoitajien oma tarve turvautua terveydenhoito- ja kriisipalveluihin sekä omaishoidettavien mahdollinen siirtyminen laitoshoitoon.

- Omaishoitajuuteen pätevät tuotavuuden osalta samat lainalaisuudet kuin muuhunkin työhön. Jos omaishoitaja ei voi hyvin tai kohtaa tapaturmia hoitotehtävässään, koituu siitä kustannuksia yksilötasolta kuntatasolle saakka. Lindholm jatkaa.

Moninaiset ongelmat

Omaishoitajien turvallisuus ja hyvinvointi -tutkimushankkeessa on nyt edetty vaiheeseen, jossa aineisto on kerätty ja sitä on analysoitu ongelmien kartoittamiseksi. Laadullista aineistoa Maria Lindholm ja Marja Keväjä keräsivät muun muassa haastatteleamalla erityislasten omaishoitajia ja omaishoidon parissa jollain tavalla toimivia asiantuntijoita. Haastateltavia oli yhteensä noin sata.

Aineisto paljasti fyysisen haittakatuormituksen todellisuuden. Tuiki- ja liikuntaelinvaivoista yleisimpiä ovat selkä- ja niskakivut. Puolet tutkimukseen osallistuneista kertoi kärsivänsä niistä.

Myös tapaturmat ovat yleisiä ja niitä sattuu, kun väsymys saa kompastelemaan tai hoidettava aiheuttaa vammoja joko ymmärtämättömyyttään tai tunnekuohuissa.

Pienet luunmurtumatkaan eivät ole harvinaisia, Lindholm toteaa.

Psykososiaalista haittakatuormitusta omaishoitajilla aiheuttavat etenkin ongelmat elämänhallinnassa. Omaa aikaa ei ole, perhesuhteita

ja muuta elämää on vaikea saada tasapainoon omaishoidon kanssa, eikä jaksamista riitä enää itsestä huolehtimiseen. Myös ongelmat oman identiteetin kanssa ovat yleisiä.

- Ihan jo sekin, ettei ihminen tiedä, onko hän työelämään kuuluva vai työtön, saattaa tuntua vaikealta. Siihen liittyy usein kokemus arvostuksen ja yhteisöllisyyden puutteen, puhumattakaan taloudellisista vaikeuksista. Myöskään oma perhe tai lähisuku eivät aina ymmärrä tilannetta, vaan omaishoitajat voivat joutua ottamaan vastaan epäasiallista kohtelua, Keväjärvä sanoo.

- Lisätaakkana on usein parisuhdeongelmat. Suuri osa haastatelluis-

4 näkökulmaa omaishoitajien hyvinvoinnin ja turvallisuuden parantamiseen

- palvelujärjestelmän kehittäminen
- omaishoitajien osaamisen kehittäminen ergonomisesta näkökulmasta
- ohjauksellinen osaaminen kuntapuolella, esimerkiksi kuntien tarjoama työnohjaus
- psykososiaalinen tuki

HE KERTOVAT ESIMERKIN OMAISHOITAJASTA, JOKA OLI JOUTUNUT LOPULTA TEKEMÄÄN LASTENSUOJELU-ILMOITUKSEN ITSESTÄÄN SAADAKSEEN PALVELUJA.

tamme oli hajonneita perheitä. Toki osalla oli hyvä parisuhde, joka antoi voimaa arkeen.

Byrokratia kuormittaa

Lähes kaikkia omaishoitajia yhdistävä taakka on palvelujen saamisen vaikeus. Hakemuksia on täytettävä jatkuvasti ja päätöksiä joutuu odottaa kauan. Osa kokee, että asian tuntijat ja viranomaiset eivät ole riittävän perillä lainsäädännöstä. Sen seurauksena he saavat vääriä ohjeita ja joutuvat olemaan jatkuvasti tarkkoina, että oikeudet toteutuisivat.

- Eräs tutkimukseemme osallistunut omaishoitaja kertoi, että hän olisi tarvinnut alle 5-vuotiaalta kehitysvammaiselta lapseltaan valtakirjan voidakseen käyttää palveluseteleitä, Maria Lindholm kertoo.

- Ylimääräinen byrokratia vie voimia ja turhauttaa.

Omaishoidon tukihakemuksia tilastoidaan harvakseltaan. Viimeinen kattava Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tekemä selvitys on Marja Keväjärven mukaan vuodelta 2012. Siitä selviää, että noin 20 prosenttia omaishoidon tuen hakemuksista hylätään.

Jos tuen hakija ei saa palvelua, hän voi valittaa asiasta hallinto-oikeuteen. On kuitenkin kysymysmerkki, kuinka moni jaksaa lähteä valitusta tekemään. Oman mausteensa byrokratiasoppaan tuo se, että kuntien käytännöt vaihtelevat suuresti.

- Omaishoitotuen myöntämisedellytykset vaihtelevat, sillä kunnat päättävät niistä eri kriteereillä. Alimpiin hoitopalkkoihin liittyen eroja ei ole paljon, mutta kun summat ylittävät 400 euroa kuukaudesta, on suuria eroja sen suhteen, kenelle tukea myönnetään ja kenelle ei, Keväjärvä sanoo.

Tutkijat ovat seuranneet huolissaan keskustelua omaishoidon siirtämisestä maakuntatasolle osana sote-uudistusta. Omaishoitotukila-

tiin ei ainakaan näillä näkymin ole tulossa muutosta eivätkä perhehoiva ja omaishoito ole nykyisessä hallitusohjelmassa samalla tavalla esillä kuin viime kaudella.

- Toisaalta, vaikka ei tulisikaan lakimuutoksia, kunnat pystyvät hallutessaan tekemään omaishoitajien kannalta suotuisia päätöksiä myös olemassa olevien lakien mukaan, Keväjärvä ja Lindholm muistuttavat.

Ratkaisujakin löytyy

Seuraavaksi hankkeessa keskitytään ratkaisujen työstämiseen. Ratkaisuja on haettu keskustelufoorumeilla ja työpajoissa, joita järjestettiin hankkeen piirissä omaishoitajille ja järjestöjen edustajille. Työpajoissa nousi esiin laaja kirjo eri näkökulmia lähtien omaishoitajan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tukemisesta taloudellisen tilanteen helpottamiseen.

Erityisen tärkeäksi ja konkreettiseksi kysymykseksi myös ratkaisuja kartoitettaessa nousi tutkijoiden mukaan palvelujen saanti. He kertovat esimerkin omaishoitajasta, joka oli joutunut lopulta tekemään lastensuojeluilmoituksen itsestään saadakseen palveluja.

- Emme ole vielä ehtineet laskea kustannusvaikutuksia siitä, paljonko esimerkiksi valituskierteeseen joutuminen maksaa. Joka tapauksessa ennakoitiin olisi varmasti järkevämpää, Maria Lindholm sanoo.

Hankkeen aikana on tarkoitus vielä selvittää eri toimenpiteiden kustannustehokkuutta ja laskea omaishoitoon liittyviä skenaarioita, kustannuksia ja säästöjä.

- Kustannusten ja hyötypotentiaal arviointi auttaa kuntaa valitsemaan sopivia toimenpiteitä tukeakseen omaishoitajien hyvinvointia ja turvallisuutta. Lindholm painottaa. •

➔ KAKS on rahoittanut tutkimusta.

Koulumaailman on varmistettava jatkuva ohjaus:

OPPIMINEN EI PÄÄTY KUN KOULU LOPPUU

Suomalainen koulu on monen mittarin mukaan maailman paras, mutta OECD-maiden vertailussa jotakin näyttäisi olevan sittenkin pielessä. Siirtyminen koulusta opiskelemaan ja edelleen työelämään kestää kauan, ja koulutuspolkujen varrelle jää liikaa pudokkaita.

Miten ohjauksella voidaan auttaa?

Koulujen, nuoriso-, sosiaali- ja terveystoimen ja työvoimahallinnon ohjaajat työskentelevät kentällä, josta odotetaan paljon tuloksia. On varmistettava sujuvat nivelvai-

heet eli nuorten siirtymiset koulutustasolta toiselle, ehkäistävä koulutuksen keskeyttämistä, välivuosia ja syrjäytymistä ja myös turvattava maahanmuuttajien integroituminen ja työllistyminen.

Lista on pitkä.

- Kaikissa tämän vuosituhannen hallitusohjelmissa ohjaukselle on kirjattu merkittävä rooli. Oppivelvollisuuden laajentaminen vaatii nyt erityisen vahvaa ohjausta, sanoo **Janne Varjo**, Helsingin yliopiston koulutuksen, yhteiskunnan ja kulttuurin tutkimuksen apulaisprofessori.

Mallimaassa ei päästä tuloksiin?

Uudella tutkimushankkeellaan Janne Varjon tutkimusryhmä lähtee selvittämään tähän mennessä vähän tutkittua ohjauksen kenttää.

Tutkimus keskittyy erityisesti kuntatasolle, eli sinne mihin vaatimukset ohjauksen kehittämisestä ja tuloksistakin kohdistuvat. Paikallistason yhteistyötä parantamalla voitaisiin päästä paikkaamaan tärkeitä ohjaamisen aukkoja. Tutkimuksella paneudutaankin siihen, miten eri ohjaajatahojen yhteistyö toimii.

Valtiontalouden tarkastusvirasto

julkaisi vuonna 2015 raportin, jossa todettiin että ohjauksen riittävyttä ja laatua koskeva tieto on puutteellista. Janne Varjon tutkimusryhmässä ei kuitenkaan lähdetä oletuksesta, että itse ohjaustyö olisi Suomessa huonoa tai puutteellista. Päinvastoin. Suomi on ohjauksessa, kuten koulutuksessakin, tietynlainen mallimaa.

- Suomessa opintojen ohjaus ja tuki on monipuolista. Verrattuna Ruotsiin meillä on esimerkiksi opetus suunnitelmassa aineena oppiläsnohjaus, opiskelua ja työelämään siirtymistä tuetaan ja opiskelijoiden asumista tuetaan. Silti tulokset ovat huonoja, eli ohjaus ei toimi niin hyvin kuin se voisi toimia, sanoo kasvatussosiologian dosentti **Mira Kalalahti** Turun yliopistosta.

Ohjaus jatkuu työelämässä

Janne Varjon ja Mira Kalalahden yhteistyö alkoi maahanmuuttajanuorten koulutuspolkujen tutkimuksesta. Ohjauksen tutkimus on sille luontevaa jatkoa. Työn muutos ja tietoyhteiskunta ovat väistämättä lisänneet ohjauksen tarvetta monella tasolla.

- Käsitys ihmisestä jatkuvasti opipivana on jo viisikymmentä vuotta vanha. Mutta vielä ei ole kunnolla päästy toteuttamaan sitä ajatusta, että oppiminen ei pääty siihen, kun koulu päättyy. Eikä siihen pääty myöskään ohjaaminen. Elinikäiseen oppimiseen tarvitaan jatkuvaa ohjausta, Varjo kuvaa.

- Emme kuitenkaan korosta tutkimuksessa elinikäisen oppimisen mantraa tai koulutuspolkujen tehokkuutta. Voi olla pelottavaakin, että nuoren pitäisi jatkuvasti pystyä suuntautumaan uuteen. Haluamme selvittää ohjauksen ja ohjaajien erilaiset tavoitteet, Kalalahti lisää.

- Eri tahojen ohjauksen tavoitteena voi olla työllistyminen, oma opintopolku, elämänhallinnan parantaminen. Hyvin monenlaisia tavoitteita, Varjo toteaa.

Ohjauksen ongelmat juontavat tutkijoiden mukaan pitkälti niin sanottuun siiloutumiseen toimijoiden

oman hallinnonalan sisälle. Helposti keskitytään vain omiin toimintatapoihin ja tavoitteisiin, eikä nähdä mitään toisessa siilossa ollaan tekemässä.

- Kansallisella tasolla eri ministeriöiden alaisten organisaatioiden ohjauksella on hyvin omanlaisensa, tiukkaan lukitut tavoitteet. Kunnissa, paikallistasolla toiminnan taas pitäisi olla yhtenäistä ja jouhevaa. Siksi lähdemme selvittämään, millaisen muodon toiminta saa paikallistasolla, Varjo selvittää.

Nivelvaiheissa kitkaa

Mira Kalalahti kuvaa konkreettisen ohjauksen katkoskohdan: Peruskoulun opinto-ohjaaja joutuu lähettämään 9-luokkalaista maailmaan kuin nappia painamalla ja vain toivoen, että joku ottaa hänet vastaan. Oppilaan saattamista toiselle asteelle haluttaisiin jatkaa, mutta siihen ei ole resursseja eikä ohjaajalla oikeuttakaan.

- Yhteistyötä tehdään vain hankityönä, kuten erilaisissa tehostetun nivelvaiheen opinto-ohjauksen hankkeissa. Niissä kehitettyjen toimintojen juurruttaminen laajemmalle on kuitenkin hankalaa, Kalalahti sanoo.

Tutkijoiden mukaan juuri nivelvaiheen ohjauksen kehittäminen olisi tärkeää. Janne Varjo puhuu kitkan

TUTKIMUS KOULUTUS- JA TYÖURAOHJAUKSEN HALLINNASTA ALKAA SYKSYLLÄ

■ Vastuulliset tutkijat ovat Janne Varjo Helsingin yliopistosta ja Mira Kalalahti Turun yliopistosta

■ Ensimmäiset tulokset julkaistaan keväällä 2021

ta. Mira Kalalahti puhuu myös yksilöohjauksen puolesta ja tarkentaa:

- Kitkaa vähentäisi esimerkiksi pienryhmäohjaus, joka kestäisi joitakin kuukausia 9. luokan päättymisen jälkeen, ja jolla taattaisiin nykyistä nopeampi ja yksilöllisempi tuki.

Tähän tarvittaisiin poikkisektoriaalista työtä.

- Yksi tutkimuskysymyksistämme onkin, miten yhteistyö koulun kanssa kirjoitetaan esimerkiksi sosiaali- ja nuorisotyöntekijöiden toimenkuvaan, ja miten se estää tai edistää näiden tahojen yhteistyötä, Kalalahti painottaa.

Kunnissa keskeinen ohjauksen kehittämisen kysymys ovat tietysti resurssit. Myös tätä puolta valaistetaan tutkimuksessa.

- Monitoimijuuden yksi ongelma on, että kaikilla on omat rahoitus-

jatkuu >

jatkun >

lähteensä. Haastattelemme tutkimuksessa ohjaajia ja alan hallintoa, teemme kirjavaa rahoituspohjaa näkyväksi ja etsimme ratkaisuja yhteistyön rahoittamiseen, Varjo kertoo.

Laajennettu oppivelvollisuus – uusia velvoitteita ohjaukselle?

Jos ja kun oppivelvollisuus laajenee 18 ikävuoteen saakka jo vuonna 2021, tulee myös oppilaan ohjaukselle seurantavelvoite.

Tutkijoita huolettaa, että seurannan kriteerit saattavat kuitenkin jäädä liian karkeiksi.

- Ohjaus on lähtökohtaisesti selaista työtä, että sen tuloksia on vaikeaa todentaa objektiivisesti, Janne Varjo toteaa.

- Seurantaan annetaan kansallinen velvoite, mutta kunnilla ja erilaisissa omistuksissa olevilla oppilaitoksilla on hyvin erilaiset resurssit seurata nuoria ja kerätä tietoa toisen asteen koulutuksen läpäisystä, Mira Kalalahti sanoo.

Laajennetun oppivelvollisuuden myötä tieto paikallisista toimintatavoista onkin entistä tärkeämpää.

Mira Kalalahti

- Kouluissa nuorista huolehtii opinto-ohjaaja, työttömistä TE-toimisto, mutta ketkä pitävät huolta heistä, jotka putoavat näiden väliin? Varjo tähdentää.

- Oppivelvollisuus uudistus tuo painetta myös oppilaitosten sisään: Miten joustaa opintojen uudelleen suuntaamisessa niin, ettei tarve opintosuunnan vaihtamiselle johda koulupudokkuuteen?

- Joustavaa siirtymistä oppilaitosten ja opintosuuntien välillä tarvitaan, ja esteet ovat usein hallin-

nollisia, Kalalahti painottaa.

Ohjauksen tarvetta lisää luonnollisesti myös poikkeusolojen keväät.

- Poikkeusolot toivat näkyviin nuorten työelämän haavoittuvuuden. Pätkien ja haparoinnin jälkeen kaililla ei ole valmiuksia suunnata aina vain uudelle uralle. Myös 9-luokkalaisilla on nyt paljon tuen tarvetta ja toivon, että syksyllä löytyy resursseja joustavalle, yksilölliselle ohjaukselle, muistuttaa tutkija Mira Kalalahti. •

➔ KAKS rahoittaa tutkimusta.

KOMMENTTI

KOULUTUKSEN KESKEYTTÄMINEN ON AINA MENETYS

Lounais-Suomessa toimivan Ammattiopisto Livian lehtori ja luontotiimin esimies **Taina Kummunsalo** esittelee itsensä maan pinnalle pudottajaksi. Hyvä toisen asteen koulutuspolku lähtee realistisista odotuksista.

Liian ruusuisia haaveita Kummunsalo korjaa jakamalla tietoa hakijoille, ja painottaa, että työelämään tutustumisesta olisi hyötyä jo ennen hakupapereiden täyttöä. Tässä olisikin selvä paikka ohjauksen tehostamiselle.

- On äärimmäisen tärkeää, että hakijoilla on oikea kuva alasta. Yhteiskunnalle ja opiskelijalle on menetys, että opinnot keskeytyvät. Siinä menee aina jotakin hukkaan, Kummunsalo sanoo.

Kummunsalon luotsaama ympäristöalan koulutus on tyypillinen muuttuvan työelämän ala.

Luonnonvaratuottajat työllistyvät yrittäjiksi, mutta koulutuksen aikana kiireisiin pienyrittäjiin on vaikeaa solmia kontakteja.

- Ehkä ohjausta tarvitaan koulujen lisäksi myös työpaikoilla. Esimerkiksi tieto oppisopimuksista ei ole yrityksissä kovin hyvällä tasolla, Kummunsalo sanoo.

Liviassa tunnistetaan joustavien opintojen tarve ja hallinnolliset esteet, jotka vaikeuttavat opilaitoksen vaihtoa. Kummunsalo kuitenkin huomauttaa, että liiallinen joustokaan ei tuota tulosta. Opetushallituksen korostama jatkuva haku, jossa opiskelemaan voi hakeutua milloin tahansa, kuormittaa ammattiopistoissa tehtävää arkipäivän ohjausta.

- Meillä opiskelu on ryhmätyötä, ja ryhmän dynamiikka muuttuu, kun uusia opiskelijoita tulee milloin tahansa. Keskeyttämisestä tulee jatkuvassa haussa enemmän. Opiskelun arvokin kärsii, kun voi vain kokeilla jotakin heti. Silloin opinnot jätetään helposti keskenkin, toteaa Taina Kummunsalo.

Taija Tuominen
kirjailija

Jätä puuro syömättä

Olen syntynyt maaseudulle metsän ja suon laitaan. 12-vuotiaana muutin pihamökkiin, jonka pönttöuuniin kannoin talvella puita.

Saman ikäisenä olin ensimmäisen kerran viikon yksin koko talossa. Heräsin aikaisin navetalle, sytytin karjakeittiön padan alle tulen, kokosin lypsykoneen, hain pahnoja puimaladosta, annoin jauhot ja heinät, pyyhin ensimmäisen lehmän utareen, kiinnitin koneen ja juotin vasikan. Kun kaikki työt oli tehty, lähdin koulubussille.

Ei se kivaa ollut, mutta opetti paljon. Se antoi levon kulkea kirkkaan tähti-taivaan alla tai avata yksin pimeän ladon oven.

Se oli sitä aikaa, kun oli kansanhiihto, kellarissa sahtia ja Kekkosen kuva seinällä. Vanhempieni mielestä arvostetuimpia olivat kunnan virkamiehet, ja Hauhon kunnanjohtaja oli ylijumala.

Kaupungit ja yliopistot olivat puolestaan epäilyttäviä.

Muutama vuosi myöhemmin olin kunnan ensimmäinen punkkari, ajelin kevytmoottoripyörällä Hämeenlinnaan ja kirjoittelin julkisten vessojen seinään *punk jyrää!*

Myöhemmin muutin tähän kaupunkiin, joka on kuuluisa Sibeliuksesta ja Sunny Car Centeristä. Asun torin laidassa ja olen seurannut vuosia aina uudelleen pulpahtavaa toriparkkihanketta. Vanhana punkkarina olen jo pitkään ollut valmiina lukitsemaan itseni ketteillä torin tolppaan.

Mietin hauholaisia ja hämeenlinnalaisia. Lapsuudestani asti tässä maailmassa on ollut suuri huoli, että ihmiset puhhuu, etteivät vaan ihmiset ala puhhuu!

Vuosia sitten työmatkalla Kreikassa menin opiskelijoiden kanssa illalliselle ravintolaan, jossa henkilökunta tupakoi intohimoisesti, vaikka maassa oli tullut ravintoloihin tupakoimiskielto.

Ryhmän astmaatikko kärsi. Huomautin asiasta henkilökunnalle.

Me tehdään mitä me halutaan, tarjoilija ilmoitti.

Niin teimme mekin, emme palanneet ravintolaan. Röyhkeässä kommentissa oli kuitenkin raikasta ja kiehtovaa omaa tahtoa, joka jäi mieleen.

Mietin meitä suomalaisia, jotka pohdimme loputtomiin Suomi-kuvaa, ja sitä mitä muut meistä ajattelevat ja olemme huolissamme maineestamme.

Tähän ilmiöön en ole törmännyt missään muualla.

Olemme Euroopan kilteimpiä mallioppilaita. Entä jos elämä ja maailma ei palkitsekaan sitä kuuluaista, joka istuu nätisti ja syö puuronsa?

KUULEEKO YHTEISKUNTA?

Nuorilla on asiaa – ja asiaa on myös nuorisotutkijoilla.

iStockphoto

Ilman työtä ja koulutusta olevat nuoret tarvitsevat ja käyttävät paljon julkisia palveluita. He ovat itseään koskevien kysymysten asiantuntijoita - ja moni haluaa vaikuttaa. Erikoistutkija **Anu Gretschel** kuunteli nuoria.

Alle kolmekymppisten kertoma oli karua. Lapsuudessa alkaneet tai tapahtuneet negatiiviset asiat, kiusaaminen, syrjintä ja muut epäoikeudenmukaisuudet heijastuvat edelleen hyvinvointiin. Elämäänsä tyytymättömien joukossa oli myös niitä, joita kiinnostaa yhteiskunnan kehittäminen.

- He toivovat, että heitä kuunneltaisiin, jotta nuorten palvelut toimisivat paremmin, eivätkä he halua puhua vain omasta puolestaan, vaan laajemmin. Tosi hienoa ja positiivista, Anu Gretschel kommentoi.

Hän epäilee, ettei esimerkiksi sotevalmistelussa ole kuultu tätä vaikeasti tavoitettavaa, mutta löydettävissä olevaa joukkoa.

Tilastotutkija **Sami Myllyniemi** kutsuu ilmiötä polarisaatiomyllyksi.

- Kaikkein heikoimmilla olevat pääsevät harvoin vaikuttamaan, miten heidän tilannettaan voitaisiin parantaa. Yhteiskunnan pelisääntöjä säätelevät ne, joilla asiat ovat hyvin. Tämä on iso, eriarvoisuutta ylläpitävä rakenteellinen tekijä.

Myllyniemi on huomannut metkan piirteiden suhtautumisessa tutkimukseen. Jos käy ilmi, että nuoret ovat tyytymättömiä johonkin, aletaan pohtia, mitä vikaa heissä on, sen sijaan että mietittäisiin, mikä on vikana yhteiskunnassa, jossa he elävät. Huonoja tuloksia tulkitaan mielellään vastaajan kautta.

Kehittämisen paikkoja

Valtion nuorisoneuvoston ja Nuorisotutkimusverkoston

Nuorisobarometri on vuodesta 1994 seurannut 15–29-vuotiaiden arvoja ja asenteita. Puhe-
limella ei välttämättä saada kiinni heikoimmassa asemassa olevia.

Siksi Anu Gretschel ja Sami Myllyniemi ovat nyt Nuorisotutkimusverkostossa työstäneet erillisnäytteen, johon etsivä nuorisotyö löysi haastateltavat.

KAKSin päärahoittama *Työtä, koulutus- tai harjoittelupaikkaa ilman olevien nuorten käsityksiä tulevaisuudesta, demokratiasta ja julkisista palveluista* -hanke yhdistää määrällistä ja laadullista aineistoa. Lounais-Suomen aluehallintovirasto ja Valtioneuvoston kanslia tukivat myös hanketta.

Osa nuorista viipyy työn ja koulutuksen ulkopuolella tovin, osa on pysynyt siellä lähes 15 vuotta. Nuorisobarometrin perusotokseen verrattuna ilmeni selviä eroja.

Erillisnäytteen ryhmässä tyytyväisyys elämään on selvästi matalammalla tasolla kuin nuorilla keskimäärin.

- Eräs haastateltava kertoi hakeutuvansa aina paikkoihin, joissa nuoria halutaan kuulla. Muutama vuosi sitten hänellä itsellään oli mennyt tosi huonosti. Nyt näytti, että elämä lähtee rullaamaan, ja siksi hän tahtoo olla äänitorvena muille. Pajan kautta hän oli käynyt muun muassa Kelassa esittämässä mielipiteitään kuntoutustuen kehittämisestä.

Paja-termi on tutkimuksessa käytetty yleisnimi työllisyystoimille, joihin usein liittyy yhteisössä mukanaolon mahdollisuus. Mainituissa tapauksessa paikallinen Kela on aktiivisessa vuorovaikutuksessa pajanuorten kanssa, heille järjestetään omia kuulemistilaisuuksia.

Anu Gretschel uskoo, että jos erilaisia vaikuttamispaikkoja avautuisi nykyistä enemmän, nuoria kyllä lähtisi mukaan.

jatkun >

VAIKKA NUORI OLISI JUURI KOTIUTUNUT PSYKIATRIAN OSASTOLTA, HÄNELTÄ TIVATAAN, OLETKO VARMASTI HAKENUT KAIKKIIN OPPILAITOKSIIN, JOIHIN KUULUISI. AI ET OLE?

jatkuen >

- Meillä on tässä valtavasti kehitettävää. Monenlaisia mahdollisuuksia on, kuntalaissa esimerkiksi käytetään kansalaisraateja. Kun tilaisuuksia järjestetään, on varmistettava, että kanava on auki päätöksentekoon asti. Myös vaikuttavuutta pitää seurata, keskustelut eivät saa jäädä pelkäksi puheeksi.

Kuuluu jos kuuntelee

Pitkäänkin työn ja koulutuksen ulkopuolella olleet eivät lähtökohtaisesti ole huonosti voivia, passiivisia tai innottomia. Elämäntilanne vain voi olla niin hankala ja avuntarve suuri, eikä apua ole saatu osumaan oikein.

Osa nuorista kritisoi, ettei riitä, jos yhteiskunta yrittää jotain, vaan jäljen pitäisi olla parempaa.

Jotkut olivat elämäänsä tyytyväisiä, kaikki eivät.

Kolmasosa kuului seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin, ja heidän tyytyväisyytensä oli muita heikompaa. Tässä joukossa korostui tiheä muuttaminen, juurtuminen paikkakunnalle oli vaikeaa.

- He eivät olleet kokeneet hyväksyntää missään ja lähtivät mielellään isoihin kaupunkeihin, etenkin pääkaupunkiseudulle, Anu Gretschel kertoo.

Yleisesti suomalainen yhteiskunta ei saanut haastateltavilta kiitettävää arvosanaa. Kriitikki päättäjiä kohtaan oli aika kovaa.

Gretschelin mukaan on mahdollon sanoa, kenelle arvostelu kulloinkin oli suunnattu, ja sekoittumista saattoi tapahtua, koska esimerkiksi Kelan palvelut ovat valtakunnallisia, sosiaalitoimi kunnallinen, etsivä nuor-

risotyö kunnallista tai seudullista.

Kuntapäätäjille tutkijakaksikko antaa vinkin: hyödyntäkää nuorten asiantuntemusta kattavasti ja kaikissa toimintaympäristöissä, joissa ollaan nuorten kanssa tekemisissä. Katsokaa palveluita nuorten näkökulmasta. Millainen kokonaisuus niistä välittyy? Lähestykää asioita ennakkoluulottomasti rajaamatta tiukkaan, kuuluuko jokin kunnalle vai valtiolle. Miettikää, onko nykyjärjestelmän kaltainen organisoitumisen tapa paras.

Matalan kynnyksen palveluiden vaikuttavuutta on tilastollisesti vaikea selvittää.

- Työpaja saattaa olla jollekin syy nousta aamulla sängystä, peseytyä, valvoa päivisin ja nukkua öisin. Yhteisön ansiosta nuori voi saada elämänsä hallintaan, mutta kuluu kauan ennen kuin tämä näkyy työllistymisenä tai suoritettuna tutkintona. Siksi ei pidä jumittaa liian yk-

sioikoisiin vaikuttavuusmittauksiin, Sami Myllyniemi muistuttaa.

Elämä menee ohi?

Itsensä yhteiskunnan ulkopuolisiksi mieltäviä tyytymättömiä yhdisti yksinäisyys sekä näkemys, ettei terveydellisiin pulmiin saa apua.

Pahimmillaan oma hätä oli jatkunut 20 vuotta. Joku tunsi perineensä mielenterveysongelmat; jo vanhempia olisi aikanaan täytynyt auttaa. Nuoren aikuisen lapsuuskodissa on voinut olla köyhyyttä, alkoholismia, väkivaltaa.

Joskus vaikeudet ovat ylisukupolvisia. Ellei vanhemmista ole pieninä henkisesti huolehdittu, he eivät osaa huolehtia omistaan.

Kodin vaikutus on ilmeinen, mutta tutkimuksen valossa vielä rumemman jäljen jättää koulukiusaaminen. Sen arvet kirvelevät vuosikymmeniä.

"En ole saanut kovin hyvää ku-

Vastavalo

vaa muista ihmisistä”, kiteytti muuan haastateltu.

Hyvän elämän elementtejä ja onnistumisen kokemuksia täytyy Anu Gretschelin mukaan tarjota erityisesti niille, jotka saavat kotoa laihat eväät.

- Systeemi on kuitenkin kummallinen. Vaikka nuori olisi juuri kotiutunut psykiatrian osastolta, häneltä tivataan, oletko varmasti hakenut kaikkiin oppilaitoksiin, joihin kuuluisi. Ai et ole? No sitten tuki pois. Uskon, että kuuntelun tie olisi parempi, ja positiivisella suhtautumisella työllistämistuloksetkin olisivat yhtä hyviä, Gretschel sanoo.

Etsivän nuorisotyöntekijän tai pajayhteisön rooli on tärkeä, sieltä nuori saattaa saada elämänsä ensimmäisen arvostavan kokemuksen. Hänelle tapahtuu jotakin sellaista, joka pelastaa lähes koko elämänkaaren.

Tutkija Sami Myllyniemi välttää puhumasta syrjäytyneistä nuorista.

- Työn ja koulutuksen ulkopuolella oleville syrjäytyminen ei tarkoita niinkään sitä, ettei ole työtä, vaan sitä, ettei ole ystäviä. Sosiaalinen elämä on määrittävintä ja ratkaisevinta.

Tulevaisuudentoiveissa raha ja maallinen mammona näyttelivät mitätöntä osaa.

- Tärkeämpää on mielekäs tekeminen, hyvä olo on etusijalla, Gretschel vahvistaa.

Moni tekee ja vielä useampi tahotoisi tehdä vapaaehtoistyötä. Työ ja elinkeinoviranomaisen kieltä on jarruttanut, koska henkilö ei silloin ole työmarkkinoiden käytettävissä.

- Ihminen on saattanut olla työmarkkinoiden ulkopuolella 10–15 vuotta. Kuinka kauan yhteiskunnalla on varaa kieltää tältä joukolta vapaaehtoistyö? Miten kohtelu vaikuttaa kokemukseen hyvästä elämästä? Gretschel puuskahtaa.

Palvelut kaukana. Julkisten liikenneyälineiden puute. Syrjityksi joutuminen. Muun muassa tällaisia tekijöitä nuoret mainitsivat syyksi yhteiskunnan ulkopuolelle jäämiseensä.

- Ongelma voi siis olla paikkakunnan tarjonnassa.

Haastateltavien joukossa oli niitä, joille on alusta asti tarjottu hyvää, on perhe ja läheisiä, mutta jotka ovat etsivän nuorisotyön asiakkaita esimerkiksi siksi, ettei ole työmahdollisuutta tai sellaista palvelua, joka oikeasti kohtaa nuoret.

Oli myös niitä, joille ei ole lapsuudessa kotona pystytty tarjoamaan hyvää, mutta myöhemmin on. He ovat nyt elämäänsä tyytyväisiä ja kokevat olevansa yhteiskunnan sisällä – vaikka ovat työn ja koulutuksen ulkopuolella.

- Se lienee palvelujen vaikutavuuden korkein tulos. Lähtökohdistai tilanteesta huolimatta elämä tuntuu hyvältä ja olo yhteiskunnassa arvokkaalta.

Takuu voimaan?

Anu Gretschel lähes hämmästyikuunnellessaan, kuinka hyvin erilisnäytteen nuoret tuntevat kansalaisaloitteet. Systeemi on tuttu ja monet ahkeria allekirjoittajia.

- Kuntalaisaloitteen saa tehdä minkä ikäinen vain, mutta se ei näyttäydy nuorten puheissa ollenkaan samalla tavalla kuin valtakunnallinen, 18 vuotta täyttäneille rajattu kansalaisaloite.

Yllättävä havainto oli myös se, kuinka kahdessa eri maailmassa nuori voi elää. Harrastuksessaan voi olla tavoitteellinen, systemaattinen ja kova menestyjä, jolla on laajat kansainväliset suhteet, mutta jokapäiväisessä elämässään vallan muuta.

- Sama tyyppi voi kadota omista verkostoistaan kuukaussiksi ja maa-

- SAMA TYYPPI VOI KADOTA OMISTA VERKOSTOISTAAN KUUKAUSIKSI JA MAATA KOTONA SÄNGYN POHJALLA ILMAN, ETTÄ KUKAAN KÄY AUTTAMASSA.

ta kotona sängyn pohjalla ilman, että kukaan käy auttamassa.

Harrastusympyrät paljastavat voimavarat, joita olisi, mutta aika ja jaksaminen menevät vääntöön viranomaisien kanssa siitä, kumpaa nuori saa: tarvitsemaansa terveydenhoitoa vai tukileikkauksia.

- Terveyttä ei arvioida kokonaisuutena, ihmistä pomputetaan ja kyykytetään, Anu Gretschel harmittelee.

Hyväksytkö sosiaaliturvan väärinkäytön? Tutkijoiden kysymyspatteristossa nousi tämäkin esiin.

Koko ajattelumalli kääntyi päälleen. Yhteiskunta käyttää etusysteemiä väärin, elleivät perusteet myönnölle tai epämiselle ole kunnossa. Nuorten mukaan ulkopuolelta on vaikea tietää toisen tilanteesta. Etujen käyttämättä jättäminen osoitautui paljon suuremmaksi kuin huijaaminen, eikä moni osaa edes hakea etuuksia, joita hänelle kuuluisi.

Anu Gretschelin mukaan etsivä nuorisotyö on yhtenä tahona yrittänyt avittaa.

- Samoin kehuttiin työvoiman palvelukeskusta, jonne pääsee, jos työkkäristä tippuu sosiaalitoimen puolelle. Silloin saa tuekseen henkilökohtaisen virkailijan, joka katsoo kokonaisuutta. Etsivä nuorisotyöntekijä on jo saattanut tehdä näin, mutta hänellä ei ole tarpeeksi sananvaltaa, Gretschel toteaa.

Gretschel ehdottaakin ”korkeampaa neuvottelijaa”.

- Nykyinen nuorisotakuu tarkoittaa, että kolmessa kuukaudessa tarjotaan ohjausta koulutukseen, työhön tai kuntouttaviin palveluihin. Aikamääreeseen sidottu paketti on jokaiselle sama, ja ellet mene sinulle tarjottuun, tukia ruvetaan leikkaamaan, Anu Gretschel selvittää ja jatkaa:

- Osa nuorista on tilanteessa, jossa kaivataan neuvottelevaa osapuolta, joka tulee rinnalle ja jolla on valtaa saada kaikki tarvittava toimimaan. Sellainen olisi todellisen nuorisotakuun idea! •

➔ KAKS rahoittaa tutkimusta.

teksti | Salla Nazarenko kuvat | Merja Ojala

TURVALLISUUSTUTKIMUS VEI KOKO KÄDEN

Pelastusopiston erikoistutkija, yhteiskuntatieteiden tohtori Alisa Puustinen valmistui verkostojohtamisen huippuosaajaksi pitkää reittiä. Tällä hetkellä hän luokittelee olevansa ”yleismies Jantunen tutkimuspuolella.” Pelastusopistolla hän tarkastelee tutkimusta savusukelluksesta pelastustoimen vaikuttavuuteen.

Koronakriisi on koetellut yhteiskuntaa jokaiselta kantilta, mutta erityisessä testissä ovat olleet yhteiskunnan ydintoiminnot. **Alisa Puustinen** on työskennellyt Pelastusopistolla pari vuotta. Hänen arkityöhönsä pandemia vaikutti kaikin tavoin. Etätyöhön siirtyminen oli varmasti näistä asioista pienin.

Tilanne oli historiallinen, ja kompleksisuuden ja verkostojen tutkijalle kaikki yhteiskunnan käänneet potentiaalisia tutkimusaiheita.

- Pandemia on koko maailman sekaisin laittava pirullinen ongelma ja samalla ihan mieletön kokonaisuusturvallisuustesti yhteiskunnalle. Kriittinen ja traaginen ehdottomasti, mutta tutkimusnäkökulmasta kiinnostava, Alisa Puustinen pohtii.

Puustinen työskentelee Pelastusopiston tutkimus-, kehitys ja innovaatiopalveluissa vastaten ”Pelastustoimi muuttuvassa toimintaympäristössä” -tutkimuslinjasta. Hänen käsissään on mitä erilaisimpia tutkimus- ja yhteistyöprojekteja vaikuttavuustutkimuksesta pelastuslaitosten suorituskykyyn, hätäkeskusten henkilöstökysymyksiin ja sopimuspalokuntatoiminnan kehittämiseen.

Varsinaiset innovaatiot ovat yleensä teknisiä kuten uudenlaisia

pistosuihkuputkia, joiden avulla pelastaja voi tehdä työnsä altistumatta kuumuudelle ja savukaasuille.

- Toisaalta myös esimerkiksi sammutusasujen ja muiden suojavaarusteiden kehitys on huimaa: on uusia materiaaleja, sensoreita ja robotiikkaa. Onnettomuuksien ehkäisyyn ja turvallisuusviestintään liittyen kehitetään sosiaalisia tai organisaatioinnovaatioita, mutta se on teknisiin innovaatioihin verrattuna vielä marginaalista, Puustinen kertoo.

TKI-palveluissa työskentelee vakinaisena kuusi henkilöä, ja toiminta siinäkin on varsin verkostomaista. Puustisen titteli on erikoistutkija ja työ perustuu erilaisten sidosryhmien selvityksiin ja tutkimustarpeiden analysointiin ja eteenpäin viemiseen.

- Usein se on sitä, että meidän puoleemme käännyttään konkreettisin pyynnöin tyyliin ”tarvittaisiin tutkimusta tästä ja tästä aiheesta”, ja minä ja kollegani vastaamme niihin tarpeisiin parhaamme mukaan.

Alisa Puustinen on esimerkki siitä, miten yhteiskunnalliset kysymykset voivat kietoutua toisiinsa ja johtaa odottamattomiin urakäänteisiin. Yläkoulun kielenopettajan urasta haaveillut viitasaarelaisnuori perheyttyi lukiossa psykologiaan, ja ala vei mennessään.

jatkuu >

jatkuu >

- Nyt teini-ikäiset lapseni sanoivat, että yläkoulun opettajuushan on ihan itsemurhahomma! Puustinen nauraa.

- Se oli kuitenkin minun lapsuuteni haave aina siihen saakka, kun perehdyin psykologiaan.

Tänä päivänä Puustisen kolme lasta eivät aina oikein ymmärrä, mitä äiti tekee. Standardivastaus on ”luen ja kirjoitan”.

Kotiäitivuodet CV:ssä

Alisa Puustiselta on usein kysytty hänen urapolustaan. Itse hän on siitä mieltä, että mitään suunniteltua polkua ei ole ollut vaan yksi asia on johtanut toiseen.

Valmistuttuaan maisteriksi pääaineena sosiaalipsykologia hän meni aluksi töihin koulutussuunnittelijaksi eri yrityksiin. Sen jälkeen hän työskenteli muun muassa Kainuussa työvoimatoimistossa ammatinvalinnanohjaajana. Tätä kokemusta Puustinen pitää erityisen tärkeänä ja arvokkaana, kuten sitä seuraavaakin:

- Olin monta vuotta kotona lasteni kanssa. Ja olen muuten laittanut sen CV:hen! Työhaastattelussa siitä ei koskaan ole kysytty, mutta jos olisi, sanoisin että siinä oppii hoitamaan monta asiaa yhtä aikaa ja ratkaisemaan ongelmia hetkessä.

Epäsuorasti lapsiin liittyä myös Puustisen tätä seurannut väitöskirjapolku. Hän on ollut nuoresta saakka aktiivinen Mannerheimin Lastensuojeluliitossa ja työllistyi sinne vapaaehtoistoiminnan ohjaajaksi kotiäitivuosiensa jälkeen.

- Silloin kiinnostuin verkostoista. Tapasin todella paljon eri toimialoilla työskenteleviä ihmisiä ja näin, miten nämä kompleksiset verkostot toimivat käytännössä. Muistan, miten eräs sosiaalijohtaja sanoi työstään, että hän menee sellaista vauhtia palaverista toiseen ettei ai-

OLIN MONTA VUOTTA KOTONA LASTENI KANSSA, JA OLEN MUUTEN LAITTANUT SEN CV:HEN!

na muista, mistä on tulossa ja minne menossa. Ajattelin, että näitä verkostojahan ei johda kukaan.

Tämä ajatus vei Puustisen tutkimaan verkostoja Itä-Suomen yliopistoon. Väitöskirja ”Voiko verkostoa johtaa? Tapaustutkimus sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueen hallinnan yhteenkietoutuneesta luonteesta” valmistui 2017. Siinä Puustinen tutkii verkostoja erään sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueen kautta. Väitöskirjassa Puustinen analysoi niin verkostojen rakenteita, toimijoiden rooleja ja toimintaa kuin johtamista tavoitteenaan selvittää, millainen vuorovaikutussuhteiden verkosto sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueen hallinnollinen organisaatio on.

Väitöskirja on hengästyttävän monitahoinen katsaus niin ilmiöön kuin sen toimijoihin sekä verkoston johtavuuden moniin haasteisiin. Puustinen kutsuu verkostoissa johtamista ”manöveroimiseksi paradoksien keskellä”, sillä niin verkostot kuin toimintakin ovat samaan aikaan sidoksissa tilanteeseen ja instituutioon sekä ennakoimattomia ja liikkeessä. Täten verkostoa sekä voi että ei voi johtaa. Tätä kaikkea väitöskirjassa kuvataan lukuisin taulukoin ja kuvioin.

Lukija ei voi olla kysymättä, eikö työssä olisi voinut päästä helpomalla? Alisa Puustinen vastaa kysymykseen nauraen:

- Jos minulta kysytään suosituk-

sia väitöskirjan tekoon, sanon, että kieltämättä ei kannata sotkea useita tutkimusmenetelmiä tai kolmea teoreettista viitekehystä. Toisaalta työstä tuli minun näköiseni.

Maanpuolustuskorkeakoulu oli mieluista ympäristö

Hukkaan työ ei ole mennyt myöskään urakehityksen näkökulmasta, vaikka Alisa Puustinen itse ei pidä sitä suunnitelmallisena. Prosessin aikana hän työskenteli muun muassa Maanpuolustuskorkeakoulun projektissa, jossa tarkasteltiin maanpuolustustahtoa.

- Väitöskirjan kannalta sillä ei enää ollut merkitystä muuten, kuin että sain kirjoittaa lektiota Santahaminassa mielettömissä maisemissa Suomenlahden joutsenia katsellen. Mutta muuten se avasi uuden maailman, turvallisuustutkimuksen. Se vie käden, kun sille antaa pikkusormen.

Maanpuolustuskorkeakoulu työympäristönä saa Puustiselta kehuja.

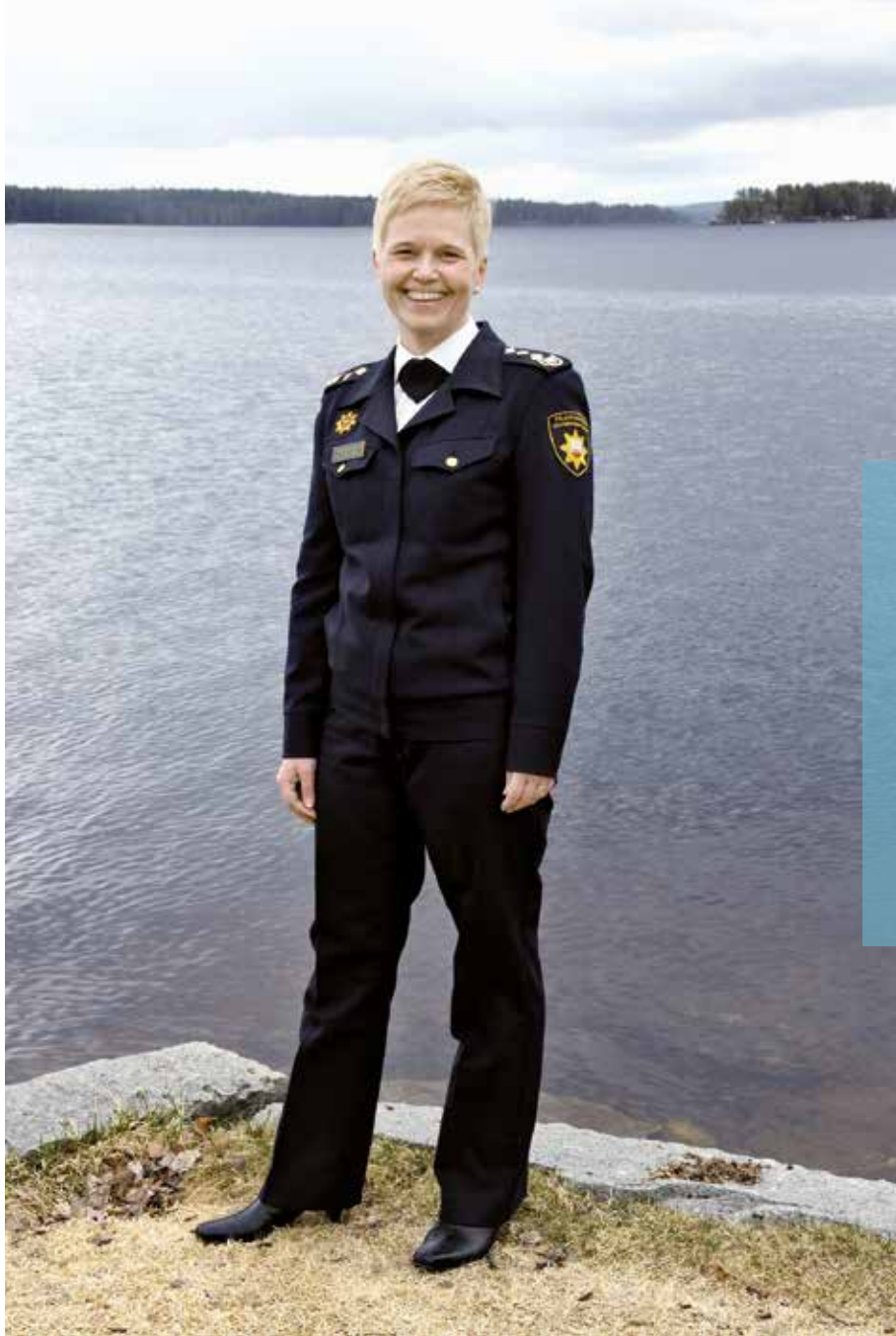
- Siellä on hyvä tehdä tutkimusta. Sinänsä se oli hyppy tuntemattomaan: maanpuolustuksen maailma oli minulle uusi, en ole suorittanut vapaaehtoista asepalvelustakaan. Mutta nyt olen dosenttina Maanpuolustuskorkeakoulussa.

Ennakkoluulottomuutta osoitti Puustisen mukaan paitsi MPKK hänet palkatessaan, myös nykyinen työnantaja.

- Sanoin työhaastattelussa suoraan, että pelastustoimi itsessään on minulle uusi, mutta minusta saa kyllä ammattitutkijan. Nostan hattua esimiehelle, joka palkkasi minut näillä reunaehdoilla.

Puustinen pitää nykyistä työtään itselleen erittäin sopivana.

- Varmasti voi sanoa, että olen koulutusta vastaavassa työssä. Olen päässyt varovaisesti ja hiljaa rakentamaan tätä omaa tehtävääni.

**SANOIN TYÖHAASTATELUS-
SUORAAN, ETTÄ PELASTUSTOIMI
ITSESSÄÄN ON MINULLE UUSI,
MUTTA MINUSTA SAA KYLLÄ
AMMATTITUTKIJAN.**

- Olen urallani ehtinyt tehdä eri toimialoja yhdistävää tutkimusta, mikä on tehnyt minusta ihmisen, joka ei tuijota yhteen putkeen.

Väitöskirjaprosessia Puustinen muistelee reissuna, joka kannatti heittää.

- Parasta ja kauheinta on se matka. Koko prosessi, pääoma, joka siitä kertyy, verkostot, jotka syntyivät, ja oman käsityksen maailmasta ja tutkimuksesta laajeneminen. Itse kirjaanhan jossakin vaiheessa kylästy, tuntuu ettei se koskaan valmistu. Mutta se on tutkimuksen ajokortti. Sen jälkeen ei tutkimusmaailmassa ihan pienestä säikähä.

KUKA?

Alisa Puustinen

IKÄ 42

KOULUTUS yhteiskuntatieteiden tohtori
ja kauppätieteiden maisteri

ASUU Kuopiossa

PERHE puoliso ja kolme teiniä

HARRASTUKSET kuntosali, ulkoilu,
lukeminen, ruuanlaitto, matkustaminen

Haastatteluhetkellä Suomi elää poikkeusoloissa. Maata pitää johtaa sekä edestäpäin että samaan aikaan kaikkialla toimivissa verkostoissa. Mitä tutkimus tästä päivästä kertoi?

- Tutkimukseni osoitti, että verkostoissa tarvitaan sekä ihmisiä, jotka liikkuvat siellä kuin ”kalat”, joilla on kykyä kuunnella tilannetta ja tarvittavat valmiit suhdeverkostot. Toisaalta meillä tarvitaan myös perinteistä johtamista, esimerkiksi lakisääteisten tehtävien hoitaminen vaatii kykyä tehdä päätöksiä puutteellisenkin tiedon varassa. Tärkeintä olisi muistaa pysähtyä tarkastelemaan, missä on ja mitä on tekemässä. Toimintaympäristö ratkaisee tarvittavat työkalut, Puustinen painottaa.

Korona-aikana Alisa Puustisen oma toimintaympäristö palasi taas perusasioihin: kolmen teini-ikäisen etäkouluun ja samanaikaiseen vaativaan asiantuntijatyöhön. Onneksi Puustisella on kotiäitiydestäkin pitkä oppimäärä. •

➔ *KAKS on tukenut väitöstä*

teksti | Salla Nazarenko kuvat | Lehtikuva ja Marja Ojala

MAAILMA KYLÄSSÄ

Suomi kansainvälistyy väistämättä ja kunnat ovat etulinjassa tekemässä käytännön maahanmuuttopolitiikkaa.

Siirtolaisuusinstituutin tutkimus selvitti, miten neljässä suuressa kaupungissa otetaan huomioon väestörakenteen väistämätön muutos.

Siirtolaisuusinstituutin tutkijan **Pekka Kettusen** tutkimus pureutui Turun, Oulun, Tampereen ja Helsingin maahanmuuttajapalveluihin ja käytäntöihin.

Tutkimus löysi eroja paikkakuntien välillä, mutta myös paljon samankaltaisuutta. Maahanmuuttajien kotoutumista säädellään laajasti laeilla, jolloin tietyt asiat hoidetaan kunnissa samalla tavalla.

Erot taas liittyvät maahanmuuttajaväestön kokoon ja koostumukseen ja muun muassa siihen, miten painotukset yleis- ja erityis-

palvelujen välillä on hoidettu.

Kaupungeilla on myös hieman erilaisia keinoja tavoittaa maahanmuuttajaväestöä. Kulttuuri ja muu kolmas sektori sekä yritykset ovat myös roolissa monimuotoisempien kaupunkien synnyssä.

Tutkimus peräänkuuluttaa tietoa ja seuranta. Maahanmuuttokysymyksiä kunnissa tulisi johtaa tiedolla.

- Seuranta kaivattaisiin esimerkiksi ihmisen tuloista tai asumisesta koskien esimerkiksi toisen sukupolven maahanmuuttajia. Suomalaiset koulut käyneellä ihmisellä ei pitäisi olla esteitä edetä yhteiskunnassa, mutta onko niitä? Pekka Kettunen pohtii.

Tutkimuksessa tarkasteltiin

Pekka Kettunen

seitsemää toimialaa, ja jokaisella on omat haasteet, ratkaisut ja hyvät käytännöt. Tiedotuksessa esimerkiksi olisi tärkeää tavoittaa kuntaan muuttavat ihmiset ja kertoa kunnan palveluista, mielellään usealla kielellä. Tärkeä kysymys on edelleen, mitä maahanmuuttopolitiikka on ja mitä se voisi olla.

- On hyvä verrata eri väestöryhmien pärjäämistä, mutta palveluiden järjestämisen kannalta ei aina ole tarpeen puhua erikseen maahanmuuttaneista.

Asuntotoimissa esimerkiksi tavoitellaan monipuolista ja viihtyisää asumista ja tuetaan pienituloisia, taustasta riippumatta, julkisen asuntotuotannon avulla, Pekka Kettunen pohtii.

Mistä löytyvät ihmiset, entä palvelut?

On selvää, että kuntien käytännöt poikkeavat jo sen vuoksi, että maahanmuuttajaväestön koko poikkeaa kunnittain paljon. Järvenpäällä on pieneksi kaupungiksi pitkät perinteet maahanmuuttajatyössä, sillä kuntaan tuli kiintiöpakolaisia jo 1980-luvulla. Jo aikaisemmin Järvenpään väestönkasvuun vaikutti muun muassa siirtoväen muutto sotien jälkeen Terijoelta Järvenpäähän.

- Järvenpään väestömäärä on kasvanut niin, että siinä on ollut aina mukana maahanmuuttajia. Nyt olemme siinä vaiheessa, että meidän tulee nähdä yhä vahvemmin maahanmuuttajat, vieraskieliset, yhtenä kuntalaisryhmänä, kertoo

Järvenpään kaupungin erityisasiantuntija **Arja Loima**.

Arja Loiman mukaan maahanmuuttajien heterogeenisyyttä ei aina olla osattu huomioida – eikä sitä, että palvelupolkuja täytyy suunnitella myös heidän tarpeistaan lähtien.

- Maahanmuuttajat ovat joskus oman elämänsä sivustakatsojia. Palvelut on suunniteltu suomalaisen peruskoulun käyneelle ihmiselle. Ihmetellään, miksei ihminen sitoudu hänelle tehtyihin suunnitelmiin eikä olla ajateltu lainkaan sitä, että ihminen ei ymmärrä, miksi hänen ylipäättään pitäisi. Tarvitaan monitasoista ihmisten kohtaamista.

Kotoutumisen tukemista tulisikin tehdä yhä enemmän peruspalveluissa, ei pelkästään maahan-

jatkuu >

Arja Loima

Anne-Maria Marttila

**OLEMME ONNISTUNEET
PAREMMIN NIISSÄ PALVELUISSA,
JOTKA LIITTYVÄT
NUORIMPIIN IHMISIIN.**

jatkuu >

muuttajatyöhön erikoistuneissa palveluissa.

Espoon elinkeino- ja kaupunkikehitysyksikön maahanmuuttopäällikön **Teemu Haapalehdon** mukaan kyse on myös siitä, missä vaiheessa ihmiset tulevat kunnan palvelujen piiriin.

- Olemme onnistuneet paremmin niissä palveluissa, jotka liittyvät nuorimpiin ihmisiin. Lapset tulevat välittömästi maahan saavuttuaan esiopetuksen ja perusopetuksen piiriin. Toisaalla, kuten mielenterveyspalveluissa, asiakkaaksi hakeutuminen, asiakkaiden palveluja koskevat mielikuvat ja muu on johtanut siihen, että palvelujen piiriin tullaan ehkä viiveellä.

Espoossa on harjoitettu myös tutkimuksessa peräänkuulutettua

tiedolla johtamista.

- Esimerkiksi lapsiperheiden sosiaalipalveluissa ja lastensuojelussa elimme käsityksessä, että maahanmuuttajat ovat yliedustettuja, mutta meillä oli aika hyhmäinen kokonaiskuva tilanteesta. Teimme data-analytiikka-ajoa eri väestöryhmien kesken, jolloin käsityksemme siitä, että maahanmuuttajat ovat näissä palveluissa yliedustettuina, vahvistui. Sitä kautta suuntasimme palvelujen painopistettä varhaisempiin palveluihin, pois järeämmistä lastensuojelutoimista. Se toimi hyvin, Haapalehto sanoo.

Asuminen ja työllistyminen avainasemassa

Maahanmuuttajien arjen kysymykset ovat ytimeltään aivan samoja

Teemu Haapalehto

MAAHANMUUTTO ON ESPOOLLE POSITIIVINEN ASIA. PIDEMMÄN PÄÄLLE SE KORJAA MUUN MUASSA HANKALAA HUOLTOSUHDETTA.

Eräs hankaluus on valtionosuksissa. Ne huomioivat kansainvälisen suojelun, mutta eivät esimerkiksi sitä, että maahanmuuttajilla on enemmän työttömyyttä.

- Tästä näkökulmasta, yhä suuremman osuuden kaupungin työikäisestä väestöstä muodostuessa maahanmuuttajista, on Espoolle hyvin keskeinen kysymys, miten maahanmuuttajien työllisyysasteen nousua voidaan tukea, Teemu Haapalehto toteaa.

Haapalehto kuitenkin tähdentää, että maahanmuutto on Espoolle positiivinen asia. Pidemmän päälle se korjaa muun muassa hankalaa huoltosuhdetta.

Samaa mieltä maahanmuuton positiivisuudesta

on Uudenkaupungin elinkeinojohtaja **Jarkko Heinonen**. Autotehdas on tuonut runsaasti uusia työpaikkoja Uuteenkaupunkiin, joten kaupunki on satsannut maahanmuuttajiin.

- Kotoutuminen ja yhteisöllisyys ovat erityisen tärkeitä asioita. Uudet asukkaat täytyy saada viihtymään, Heinonen pohtii.

Sekä Espoo että Uusikaupunki ovat mukana työllisyyden kuntakokeilussa, jossa löydetään erilaisia tapoja työllistää ne maahanmuuttajat, joiden on toistaiseksi ollut vaikea löytää työtä.

Uudessakaupungissa näitä ovat usein autotehtaalle töihin tulneiden puoliset. Espoo panostaa lisäksi korkeakoulutettujen maahanmuuttajien osaamista vastaavaan työllistymiseen.

Ytimessä ihmisen kohtaaminen

Käytännön maahanmuuttajatyössä kuntien lähestymistavat ovat erilaisia riippuen maahanmuuttajien määrästä ja kunnan koosta.

Espoon Teemu Haapalehdolla kollegoineen ei ole mitään mahdollisuutta tuottaa yksilöllisiä palveluja kaupungin 54 000 maahanmuuttajalle. Sen sijaan Vihdin kaltaisissa pienissä kunnissa palveluja voidaan tarjota yksilölläisemmin.

Vihdin 29 000 asukkaasta 5,5 prosenttia on vieraskielisiä.

- Vihdissä erityisen sujuvaa on maahanmuuttopalvelujen saavutettavuus, pitkäaikaiset työntekijät ja luottamukselliset asiakas-työntekijäsuhteet. Nämä auttavat palveluiden kohdentamista oikea-aikaisesti ja pitkällä tähtäimellä myös kotoutumista, kertoo Vihdin maahanmuuttokoordinaattori **Anne-Maria Marttila**.

Myös kolmannella sektorilla on suuri rooli. Espoossa yhteistyö maahanmuuttajajärjestöjen ja eri uskontokuntien kanssa lanseerattiin pari vuotta sitten. Siitä oli korona-aikaan iloa.

- Imaamit olivat yhteydessä kollegaan ja kysyivät, mitä heidän pitäisi pandemian suhteen tehdä. Se oli tärkeää, Teemu Haapalehto sanoo.

Käytännön työssä tärkeintä on kuitenkin aina ihmisten kohtaaminen.

- Maailman ongelmat tulevat käytännössä eteen, kun kohtaa vaikka ihmisen, joka on pakolaisena tehnyt sen matkan, josta on saanut lehdestä lukea. Siinä tulee nöyräksi, Järvenpään Arja Loima sanoo. •

➔ KAKS rahoittaa tutkimusta.

kuin muiden kuntalaisten: asuminen, perheen perustaminen ja työ.

Asumisesta keskusteltaessa huolena on usein asuinalueiden segregoituminen.

Tämäkään kysymys ei kuitenkaan ole suoraviivainen.

- Tämä on vaikea ja monitahoinen kysymys, Espoon Teemu Haapalehto sanoo.

- Kyse on myös sosiaalisesta liikkuvuudesta. Ruotsissa Rinkebyssä vielä 1970-luvulla koululaisten yleisin äidinkieli oli suomi. Nyt nelikymppiset ruotsinsuomalaiset asuvat jo muualla. Segregaatiota tarkastellessa olennaista on myös se, miten ja missä tahdissa maahanmuuttajien työ- ja asuntourat kehittyvät sekä minkälaisia muutoksia vuosien myötä ja mihin suuntaan asuinalueilla tapahtuu.

TYÖN TURHAKKEET TERVEYDENHUOLLOSSA

Työtehtävät, joiden tekemisessä ei tunnu olevan järkeä ja jotka haittaavat omasta ydintyöstä suoriutumista haukkaavat merkittävän osan työpäivästä, sanoo väitöskirjatutkija Kiia Kilponen.

Niin turhaa! Näin moni on varmasti joskus työpäivänsä aikana huudahtanut joko hiljaa mielessään tai ääneenkin. Edessä on tuolloin ehkä tappelua kömpelön tietojärjestelmän kanssa tai merkityksettömältä tuntuvan nippelitiedon täyttämistä seurantalomakkeelle, jälleen ker-

Kyse on työn turhakkeista. Niillä tarkoitetaan työtehtäviä, jotka häiritsevät oman ydintyön tekemistä. Ne ehkä kuuluisivat jollekin toiselle, niiden tekemisestä ei tunnu olevan hyötyä tai ne voisi välttää tavalla tai toisella.

Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen väitöskirjatutkija **Kiia Kilponen** tutkii työn turhakkeita erityisesti julkisen terveydenhuollon työntekijöillä.

- Aihe on kiinnostava, koska terveydenhuollon resursseista ja työntekijöiden kuormituksesta on viime aikoina puhuttu paljon, erityisesti sote-uudistuskeskusteluun liittyen, hän sanoo.

- Toki kiinnostukseeni vaikuttaa sekin, että olen ensimmäiseltä ammatiltani toimintaterapeutti, joten minulla on myös omaa kokemusta työn turhakkeista terveydenhuollossa.

Juuri nyt työn alla olevassa artikkelissaan Kilponen pureutuu siihen, millaisia turhakkeita terveydenhuollon eri ammattiryhmät raportoivat ja miten ne ovat yhteydessä työntekijöiden hyvinvointiin. Artikkelin pohjautuu viime kesänä tehtyyn kyselyyn, jossa määrällisen mittarin lisäksi terveydenhuollon työntekijät saivat itse vastata ja vapaasti kuvata turhakkeitaan.

- Saimme huomattavan pitkiä vastauksia, mikä kertoo siitä, että työntekijöillä oli selkeästi tarve päästä purkamaan turhautumistaan.

Suurimpana turhakkeiden luokkana nousi esiin työtehtävät, jotka koettiin kuuluvan oman työnkuvan ulkopuolelle. Hoitajat kertoivat turhautuvansa joutuessaan tekemään tehtäviä, jotka kuuluisivat ruokahuollolle tai siistijöille. Lääkärit puolestaan kokivat joutuviinsa si-

teerin hommiin ja saavansa harmaita hiuksia huonosti toimivista tietojärjestelmistä. Myös esimiesten tehtävät koettiin usein kasautuvan työntekijöiden harteille.

Kilposen mukaan työn turhakkeista on monenlaisia kielteisiä seurauksia niin työntekijöille kuin koko yhteiskunnalle. Kesällä tehdyssä kyselyssä turhakkeiden vaikutuksia tarkasteltiin yksilötasolla.

- Tulosten mukaan turhakkeet vaikuttavat hyvin voimakkaasti työuupumukseen sekä heikentyneeseen työn imuun ja merkityksellisytyteen.

Kiia Kilponen uskoo ilmiön liittyvän ainakin osittain työn tehostamisvaatimukseen ja kertovan siitä, millaisessa tilassa terveydenhuolto on.

- Henkilökohtaisissa kokemuksissa korostui, kuinka nykyään odotetaan tehokkuutta ja resurssien vähyys on johtanut työtehtävien kasautumiseen samoille henkilöille. •

➔ *KAKS rahoittaa tutkimusta.*

KANSA LUOTTAA

77 %

arvioi suomalaisten taloustieteilijöiden viestinnän taloudesta totuudenmukaiseksi tai jokseenkin totuudenmukaiseksi.

66 %

pitää pääministerin

65 %

ja maan hallituksen viestejä Suomen kehityksestä totuudenmukaisina.

64 %

antaa puhtaat paperit valtiovarainministeriön virkamiehille,

60 %

pankeille ja rahoituslaitoksille.

41 %

arvioi opposition viestinnän lähinnä harhaanjohtavaksi ja

46 %

totuudenmukaiseksi.

TUTKIMUSAINEISTO ON KOOTTU GALLUP KANAVALLA 13.–18.3.2020. HAASTATTELUJA TEHTIIN YHTEENSÄ 1 053. VASTAAJAT EDUSTAVAT 18–79 VUOTTA TÄYTTÄNYTTÄ VÄESTÖÄ AHVENANMAATA LUKUUN OTTAMATTA. TULOSTEN VIRHEMARGINAALI ON SUURIMMILLAAN VAJAAT KOLME PROSENTTIYKSIKKÖÄ SUUNTAANSA. KAKSILLE TUTKIMUKSEN TOTEUTTI KANTAR TNS OY.

Tangoilta napattua

@AltiaFI

Tiesitkö, että PET-muovia voidaan kierrättää lähes loputtomasti? Jotta muovi saadaan kiertoon, on kuitenkin tärkeää, että jokainen pantillinen muovipullo palautuu automaattiin – lue lisää pullon matkasta:

bit.ly/2VZb4BB #kierrätys #kiertotalous

@heikkilä

Mielipiteen vaihtamista, ”takinkääntämistä”, katsotaan yleensä pahalla, mutta tästä pitäisi nyt luopua. Tieteen näkökulmasta on viisas se, joka seuraa tutkimustulosten kertymistä ja muuttaa tarvittaessa käsityksiään. Tieto kasvaa, varsinkin uudessa asiassa kuten [#koronaepidemia](#)

@MikkoKautto

Viime vuosi toi poikkeuksellisen suuret sijoitustuotot. Näistä osa on nyt kadonnut, vaikka palautumistakin jo tapahtunut.

Tämän vuoden sijoitustuottojen merkitys [#eläketurva](#) rahoitusnäkömille poikkeuksellisen korostunut nyt kun talouskehitys sukeltamassa.

@EeroKaristo

Mitä se auttaa, jos julkinen talous on kunnossa, mutta kasvava joukko on syrjäytynyt, turvaverkot pettävät, tieto ja osaaminen kangertelevat, ympäristön tila heikkenee, yritykset ja työpaikat kompastuvat koronaan...? [#talouskriisi](#) @korona

Mika Suomalainen

Tein tänään päätöksen 55 henkilön lomauttamisesta. Ei ollut mukava päätös samalla, kun henkilökunnalta on vaadittu luovuutta ja venymistä. Ei olisi muutama kuukausi sitten voinut mitenkään arvata, että joudumme tällaiseen tilanteeseen.

[#vieremä](#) [#Korona](#)

@MinnaMarkkanen

Tunnistan etätyöapatian. Epävirallisia kohtaamisia toimiston kopiokoneella alkaa olla jo ikävä.

[#etätyö](#) @korona

@essiratia

Kokemukset ja opit etäopetuksesta pitää hyödyntää koulutusjärjestelmää kehitettäessä [#Etäopetus](#) voi mm. monipuolistaa oppiaineiden tarjontaa ja keventää koulumatkakilometrejä. Mahdollisuudet esillä myös

[#koulutuspalveluna](#)-piloteissa @IrmeliMyllymaki

Polemiikin tweetit löydät: @Polemiikkilehti

@Saatio_KAKS